

Σπουδαστική Ομάδα:
Δημόπουλος Κωνσταντίνος
Στροβολίδου Ιωάννα

Επιβλέπων Καθηγητής:
Ανδριανόπουλος Τηλέμαχος

Ιούλιος 2023

ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ
κέντρο αποτεφρωσης νεκρων στο αττικο αστικο περιβάλλον

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
σχολή αρχιτεκτονων μηχανικων

T E R M I N A L

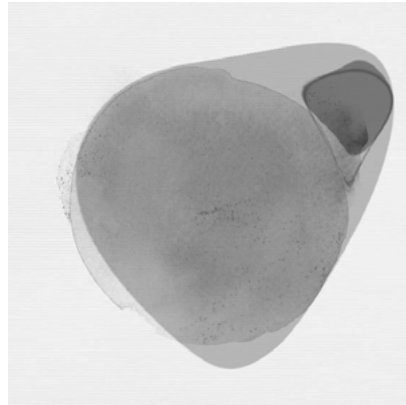
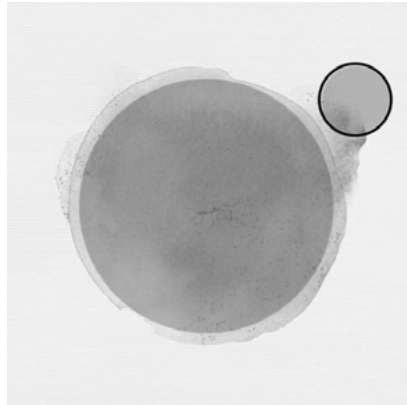
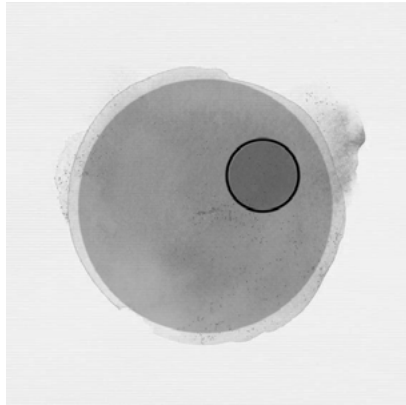
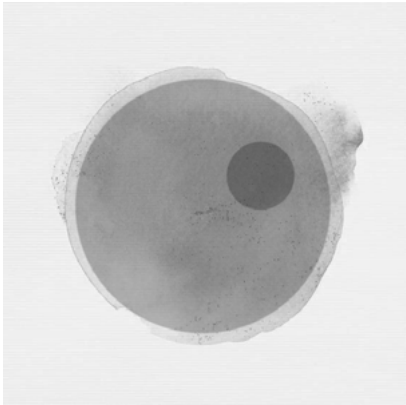
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή..... 04

Τοποθεσία..... 14

Concept..... 30

Σχέδια..... 40

Οι θέσεις του αστικού πολιτισμού στο θάνατο καθώς και οι σχεδιαστικές πρακτικές που αναπτύχθηκαν στους αιώνες πέρασαν από διαφορετικά στάδια μετάλλαξης.

Στην εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία, συνήθως περιγράφονται τέσσερις φάσεις της γεωγραφικής κατανομής και των συνθηκών μετάλλαξης των τόπων ταφής συν τω χρόνω αλλά και την σχέση αυτών με τον περιβάλλοντα χώρο. Ο εγκλεισμός των χώρων ταφής στο αστικό περιβάλλον, η οπτική απομόνωση του χώρου των νεκρών στον χώρο της πόλης, ο εκτοπισμός των νεκροταφείων από το αστικό περιβάλλον και η μεταμπίεση του χώρου των νεκροταφείων.

Ο εγκλεισμός του χώρου των νεκρών στον χώρο των ζωντανών. Στους μεσαιωνικούς χώρους ταφής αποτελούν σημαντικά αστικά σημεία αναφοράς. Ο χώρος ταφής αποτελεί λειτουργικό χώρο τα όρια του οποίου δεν καθορίζονται με αυστηρότητα στον αστικό ιστό.

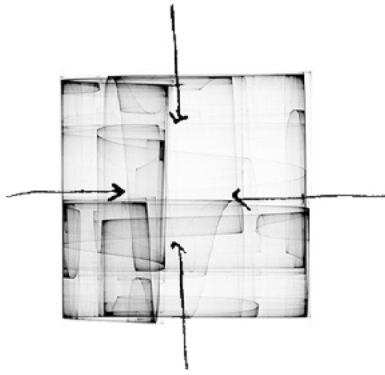
Στη δεύτερη φάση, αυτή της οπτικής απομόνωσης, συνοψίζεται μια σημαντική αλλαγή, η οποία δεν είναι αλλαγή χωροθέτησης, αλλά μορφολογική αλλαγή. Πρόκειται για την έγερση τοίχων, με τη μορφή αυστηρών ορίων, τα οποία διαφοροποιούν τη σχέση του (νεκρο)ταφείου με το περιβάλλον τους κατά τον 19ο αιώνα. Το (νεκρο)ταφείο διατηρεί την κεντρική του θέση, αλλά απομονώνεται οπτικά από το χώρο των ζωντανών που αποτελεί και το χώρο που το περιβάλλει. Το μεγαλύτερο τμήμα της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης την εποχή αυτή, ο Philippe Ariès περιγράφει την ενδιαφέρουσα αυτή μετάβαση ως συσχετισμένη με την ανθρώπινη απόκριση στο θάνατο.

Η τρίτη φάση αναπαριστά την τοπογραφική αλλαγή που ταυτίζεται με την εγκατάσταση των ταφείων εκτός των ορίων της πόλης. Πρόκειται για την ισχυρή μεταβατική δυναμική του ταφείου κατά τον 19ο αιώνα.

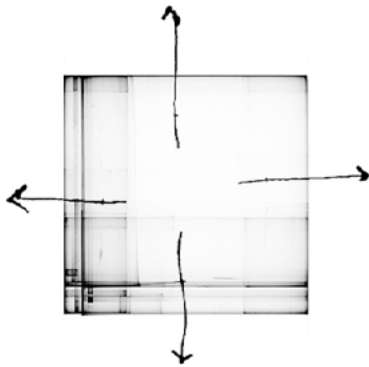
Ο σταδιακός «εκτοπισμός» των χώρων ταφής αναμένεται να μεταστραφεί σε «μεταμπίεση» με την έννοια της μετατροπής των γενικών αλλά και των ειδικών ποιοτήτων των ταφείων. Ταυτόχρονα, υπονοείται ότι η μεταμπίεση αυτή των ταφείων σε χώρους πρασίνου ή σε αναθεωρημένους λειτουργικά χώρους, αναδεικνύει πτυχές του «αστικού κενού και πλήρους» και τελικά την ενδεχόμενη εξαφάνιση του ταφείου με την παραδοσιακή του έννοια, και την ανάπτυξη σύγχρονων μορφών και βιωματικών εμπειριών.

*Χωρική έκφραση δίπολου κοιμητήριο-πόλη / Αποτεφρωτήριο-Terminal

Για τον δυτικό πολιτισμό, ο θάνατος αποτελεί μετάβαση από τον κόσμο των θνητών στην αιώνια ζωή και οι «νεκροί» αναπαύονται σε «τόπο φωτεινό», «τόπο χλοερό», «τόπο αναψύξεως». Αυτό αναφέρεται ξεκάθαρα στα κείμενα της ορθόδοξης χριστιανικής νεκρώσιμης ακολουθίας. Για τους ορθόδοξους χριστιανούς ο θάνατος είναι κοίμηση και ανάπαυση. Όμοια, στη νεκρώσιμη ακολουθία της καθολικής εκκλησίας, περιγράφεται η αιώνια ανάπαυση σε αέναο φως.

Ποια όμως είναι η βιωματική εμπειρία του χώρου και του χρόνου στους χώρους επίγειας ταφής και καύσης που εκφράζονται μέσω της αρχιτεκτονικής;

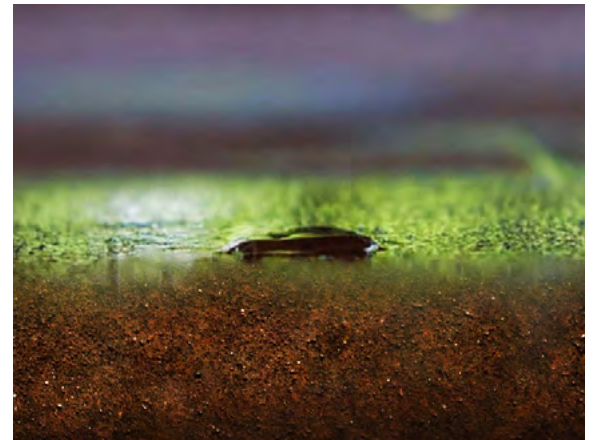
Η αρχική αίσθηση μελετώντας τα υπάρχοντα παραδείγματα είναι και η βασικότερη παράμετρος διερεύνησης των χώρων αυτών. Πρόκειται για την έννοια της πόλης στην περίπτωση την επίγειας ταφής και η έννοια του terminal στην περίπτωση της εναέριας ταφής.

Η πόλη των νεκρών, κατ' αντιστοιχία της επίγειας ταφής, απαντάται στο σύνολο των κοιμητηρίων. Πρόκειται ουσιαστικά για την οργάνωση των τάφων με την βοήθεια αξόνων κίνησης ανάμεσα τους όπου μέσω συμβολισμών παραπέμπουν το νου σε μια υπερρεαλιστικά σιωπηλή πόλη.

Ο προσανατολισμός, η θέση και η υλικότητα είναι στοιχεία που διαμορφώνουν το περιβάλλον της πόλης των νεκρών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της ποικιλίας των μορφών και των μεγεθών σε σχέση με τον περιβάλλον τους, αποδίδεται η θρησκευτική και η κοινωνική κουλτούρα του εκάστοτε κοιμητηρίου και εν γένη του συνόλου των τάφων. Η έννοια της πόλης που ενισχύεται με την εγκατάσταση σταθερών ταφικών υποδοχών και δομών, θέτει και την έννοια του χρόνου.

Ποια όπως είναι η αίσθηση του χρόνου, νοητά, στην πόλη των νεκρών;

Σε πρώτο επίπεδο ανάγνωσης, η μνήμη των ζωντανών που ορίζει την μη- ύπαρξη των νεκρών και τους καθιστά σε κατάσταση αναμονής για την ανάσταση, σύμφωνα με την χριστιανική θρησκεία, αποτελεί συμβατικά την παύση του χρόνου. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης όμως, ο χρόνος στην πόλη των νεκρών μοιάζει σταθερός εκ φύσεως πέρα της θρησκευτικής αντίληψης. Η ίδια η φύση του νεκροταφείου έχει την ικανότητα να “παγώνει” το χρόνο σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο επαναληπτικότητας και γνωστής εδώ και αιώνες πρακτικής. Η ορισμένη χρήση του και οι πρακτικές που λαμβάνουν χώρα μέσα στο περιβάλλον του κοιμητηρίου ενισχύει την αίσθηση σταθερότητας του χρόνου στην πόλη των νεκρών. Η είσοδος αλλά όχι η έξοδος νοηματικά αποτελεί παράγοντα αμεταβλητότητας του χρόνου, που αβίαστα και χωρίς συμβολισμούς κυλά εκτός του κοιμητηρίου, στον χώρο των ζωντανών. Από τα παραπάνω, απορρέουν πολλαπλά νοήματα σε σχέση με τη δυναμική της πρακτικής στο περιβάλλον του κοιμητηρίου, όπου οι αρχιτέκτονες ερμηνεύουν σχεδιαστικά. Η συνθήκη της σιωπηλής πόλης, ο χρόνος που νοηματικά “παγώνει” μέσα σε αυτή αλλά και οι διάφορες εννοιολογικές προεκτάσεις, αποτελούν ορισμένα βασικά στοιχεία σχεδιασμού των κοιμητηρίων.

Το terminal των νεκρών, κατ' αντιστοιχία της εναέριας ταφής, απαντάται στον σχεδιασμό των αποτεφρωτηρίων και την καύση του νεκρού σώματος.

Πέραν των πεποιθήσεων για την δημόσια υγιεινή και του χώρου που εξοικονομείται, πρόκειται ουσιαστικά για τον σταθμό της σορού, την αλλαγή την σύστασής της μέσω της τεχνολογίας, και το μετέπειτα ταξίδι της, όπως θα επιθυμούσε ο/η εκλιπών/εκλιπούσα.

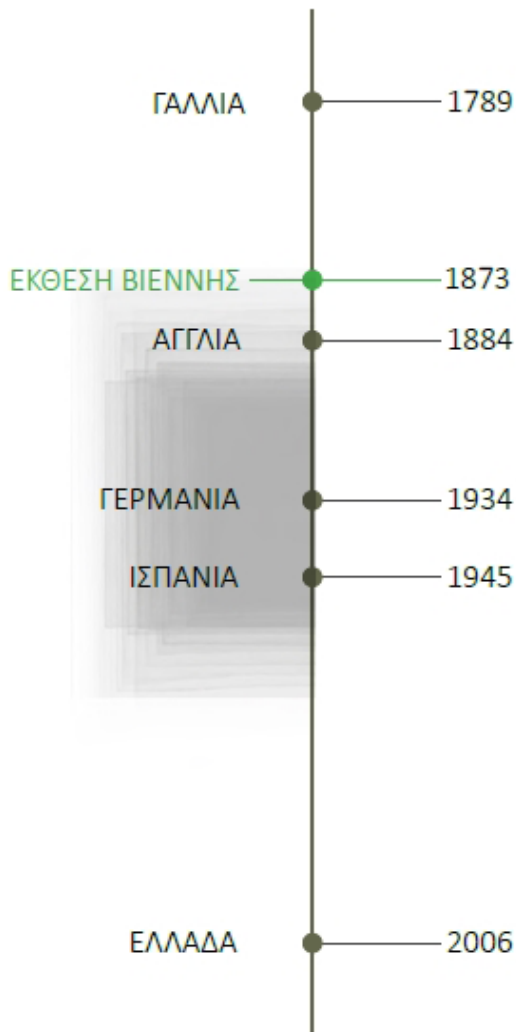
Ποια είναι όμως η αίσθηση του χρόνου, νοητά, στο terminal των νεκρών;

Σε ένα πρώτο επίπεδο ανάγνωσης ο χρόνος που απαιτείται για την καύση του σώματος είναι καθορισμένος με ακρίβεια χωρίς να προβλέπεται τέλεση μνημοσυνών ή εκταφή. Το γεγονός αυτό, της βραχείας αλλαγής της σύστασης του σώματος, η παραλαβή της τέφρας αλλά και η μη συμμετοχή στη διαδικασία καύσης απ τους οικείους, συρρικνώνει την αίσθηση του χρόνου σε αντίθεση με την αποσύνθεση στην ταφή επί γης.

Σε δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης, το αποτεφρωτήριο αποτελεί σκηνικό τοποθέτησης θανάτου, αλλά εκ φύσεως είναι ο χώρος μετάβασης από την υλική στην άυλη κατάσταση. Η διαδικασία της καύσης ηθελημένα ή μη μοιάζει νοητά να επικεντρώνει τις μνήμες στο παρόν και το ταξίδι του νεκρού σώματος, καθώς ο λιγιστός χρόνος της καύσης και το αποτέλεσμα ως τέφρα, αποχρωματίζουν τον θρήνο του μνήματος, τις επισκέψεις των οικείων στον τάφο αλλά και την μακρά διαδικασία αποσύνθεσης. Αντιθέτως, ο θρήνος και το αίσθημα της απώλειας μεταφέρει εξολοκλήρου στη μνήμη των ζωντανών και την τελευταία υπαρξιακή επιθυμία του νεκρού. Η ταχεία διαδικασία από την υλική κατάσταση στην σχεδόν άυλη, η είσοδος και η έξοδος του νεκρού από τον χώρο του αποτεφρωτηρίου, η μη "ταύτιση" της σορού με την ύλη και τον τάφο, η συνθήκη της ανυπαρξίας στον χώρο αλλά μόνο στον πεπερασμένο χρόνο και τα πολλαπλά νοήματα που απορρέουν, αποτελούν στοιχεία με βαρύνουσα σημασία στον σχεδιασμό αποτεφρωτηρίων από τους αρχιτέκτονες.

Τα ταφεία, εκτός του αστικού πυρήνα και με αναθεωρημένη δομή, αναπτύσσουν πολυεπίπεδες νοηματοδοτήσεις του περιβάλλοντος και του περιεχομένου τους. Το θεμελιώδες ερώτημα στο οποίο όλες οι παραπάνω απόψεις εμμένουν είναι αν οι άνθρωποι των δυτικών κοινωνιών ανέπτυξαν μια απόκριση που δεν φέρνει σε αμηχανία «εκείνους που διαρκούν άλλη μια μέρα» ή αν εφεύραν μια πραγματικά «νεωτερική» απόκριση στο θάνατο.

Στη περίπτωση της εναέριας ταφής, οι παράγοντες και οι εξελίξεις είναι σχετικά πρόσφατες, μιας και ο τρόπος της εναέριας ταφής, δηλαδή της καύσης του θανόντος, λαμβάνουν χώρα τους τελευταίους αιώνες σε Ευρωπαϊκό έδαφος. Ευρήματα ανά τον κόσμο συν τα χρόνια έχουν πιστοποιηθεί ακόμη και 20.000 χρόνια πριν αλλά και από την αρχαιότητα. Συνεπώς, η καύση και το τελετουργικό της αποτέφρωσης αποτελούσε πρακτική ταφής πολύ πριν την δημιουργία των επικρατούντων θρησκειών, αλλά με την επικράτηση του χριστιανισμού και μετέπειτα την περίοδο του μεσαίωνα απαγορεύθηκε ολοκληρωτικά.

Το θέμα της καύσης των νεκρών παίρνει μια νέα τροπή υπό την επίδραση του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και σιγά-σιγά οι κοινωνίες γίνονται πιο δεκτικές στην ιδέα. Η επίδραση της Γαλλικής Επανάστασης είναι καταλυτική καθώς οι επαναστάτες μέσω της επιλογής τους να αποτεφρωθούν, ουσιαστικά αποκλήρυσαν τον παγιωμένο τρόπο διαχείρισης του θανάτου.

Σε πρακτικό επίπεδο όμως, η αποτέφρωση επήλθε στη Δυτική Ευρώπη για λόγους δημόσιας υγιεινής. Ήδη από τις αρχές του 17ου αιώνα, η Γαλλική Αστυνομία είχε εκδώσει ειδικές κατευθυντήριες οδηγίες προκειμένου να αποτραπούν λοιμώδεις επιδημίες λόγω της υπερ-πληρότητας των νεκροταφείων, τα οποία εκείνη την περίοδο βρίσκονταν μέσα στις αυλές των εκκλησιών. Σχεδόν 100 χρόνια αργότερα (1737) διατάζει την πρώτη επιστημονικά τεκμηριωμένη πραγματογνωμοσύνη για τα νεκροταφεία, η οποία ανοίγει μια μακρά συζήτηση γύρω από τα ενδεχόμενα προβλήματα υγείας που μπορεί να προκαλεί η συνύπαρξη ζωντανών με τους νεκρούς. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, καταγράφονται όλα τα προβλήματα που ακόμη και σήμερα ανακύπτουν από την ύπαρξη νεκροταφείων εντός πόλεων (μόλυνση υδάτων, αναθυμιάσεις, λοιμώδη νοσήματα).

Το 1763 το Γαλλικό Κοινοβούλιο επηρεασμένο από τα επιστημονικά ευρήματα και τις ιδέες του Διαφωτισμού, που επιτάσσουν το διαχωρισμό Κράτους-Εκκλησίας αποφασίζει να μετατρέψει όλα τα νεκροταφεία σε δημόσιους (και όχι θρησκευτικούς) χώρους και κλείνει όλα τα κοιμητήρια που βρίσκονταν εντός του Παρισιού. Επίσης, επιχειρεί να αποδομήσει τη σημαντικότητα της τελετής της κηδείας και του νεκρού σώματος. Όπως είναι αναμενόμενο, η διαμάχη για τα νεκροταφεία, διήρκησε ουσιαστικά μέχρι το 1905, οπότε και διαχωρίστηκε επισήμως η Εκκλησία από το Κράτος. Η Γαλλική Επανάσταση επανέφερε τη δημόσια αποτέφρωση στην Ευρώπη ως εναλλακτική στη χριστιανική ταφή.

Η σύγχρονη αποτέφρωση, ξεκίνησε στην Έκθεση της Βιέννης το 1873 και την έκθεση της Βιέννης, η πρακτική της καύσης ξεκίνησε σχεδόν ταυτόχρονα και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Τα πρώτα κρεματόρια στην Ευρώπη κατασκευάστηκαν το 1878 στην Αγγλία και την Γερμανία.

Νομοθετικά, η αποτέφρωση κατοχυρώνεται στην Γαλλία το 1789, στην Αγγλία το 1884, στην Γερμανία το 1934 και στην Ισπανία το 1945 με τον νόμο περί θρησκευτικής ελευθερίας. Κατά το 2007 εκτιμάται ότι τα ποσοστά αποτέφρωσης στη Βρετανία, στην Ελβετία, στη Σουηδία, στην Ολλανδία, στη Νορβηγία και στη Δανία ξεπερνούν το 50%. Στην Ιαπωνία φτάνει το 99%, στην Αυστραλία το 48% και στις ΗΠΑ το 21%.

Στην Ελλάδα το θέμα τέθηκε για πρώτη φορά το 1987, όταν ο τότε δήμαρχος Αθηναίων Μιλτιάδης Έβερτ απέστειλε σχετική επιστολή στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Μετά από σχεδόν 20 χρόνια, το 2006, επιτράπηκε και στην Ελλάδα με την ψήφιση σχετικού νόμου η αποτέφρωση σε όσους το επιτρέπουν οι θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ενώ το πρώτο αποτεφρωτήριο νεκρών στην Ελλάδα άρχισε να λειτουργεί τον Οκτώβριο του 2019.

Το 1911, ο Βέλγος νομπελίστας Maurice Maeterlinck στο βιβλίο του “Θάνατος”, το οποίο αμφισβήτησε πολλά ταμπού σε σχέση με τον θάνατο υποστήριξε τα αποτεφρωτήρια και τονίζει “Η σήψη προσβάλλει τις αισθήσεις μας, λερώνει την μνήμη μας, σκοτώνει το θάρρος μας”. Η καύση των νεκρών έχει αναθεωρήσει τον τόπο και τις τελετουργίες του νεκροταφείου, δημιουργώντας όχι μόνο έναν νέο οικοδομικό τύπο, αλλά και ένα νέο ταφικό τοπίο.

Η οριοθέτηση και τα χαρακτηριστικά της περικλείσις ή της απεραντοσύνης αποτελούν ίσως τη μεγαλύτερη πρόκληση στον σύγχρονο σχεδιασμό του ταφείου. Ο ιδεαλισμός που σχετίζεται με τις αφετηρίες του «χλοερού τύπου» παρουσιάζει ενδιαφέρουσες ερευνητικές προοπτικές του νεκροταφείου ως περιεχόμενο του αστικού ιστού.

Παράλληλα, ο περιβάλλον χώρος ως όριο στο σχεδιασμό του σύγχρονου αποτεφρωτηρίου αποκτά έναν ενδιαφέρον χειρισμό στην αρχιτεκτονική των πόλεων. Το όριο του κελύφους, το όριο της ένταξής του και ο χειρισμός του μέσα και του έξω ως μία οργανική ενότητα που ανήκει και στο κτίριο και στην πόλη, παρουσιάζουν ενδιαφέροντες προεκτάσεις σχεδιασμού. Στην διαμόρφωση του ορίου και του τοπίου, η συνθήκη του νοητά “ακατοίκητου” χώρου από την σκοπιά του αποτεφρωτηρίου αλλά και η συνθήκη του “ελεύθερου πρασίνου” από την σκοπιά της πόλης για τον ίδιο ακριβώς χώρο, εκφράζουν μια πολυτέλεια στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον. Πρόκειται για την πολυτέλεια του κενού πεδίου στον ιστό της πόλης.

Η έννοια του αποτεφρωτηρίου-terminal όπως αναλύθηκε παραπάνω, ανάλογα με τον σχεδιασμό και το περιβάλλον ένταξής του, αποτελεί ένα νέο οικοδομικό τύπο και διαμορφώνει ένα νέο ταφικό τοπίο ειδικότερα σε χώρες που δεν υποστηρίζουν πλειοψηφικά την αποτέφρωση, όπως στην Ελλάδα με το πρώτο πραγματοποιημένο αποτεφρωτήριο στη Ριτσώνα το 2019. Η απόκριση στον θάνατο μέσω του σχεδιασμού του αποτεφρωτηρίου, επιτυγχάνεται τις περισσότερες φορές μέσω της ειλικρίνειας του γεγονότος του θανάτου όπου αυτό περνάει και στην κατασκευή.

Οι χώροι αποχωρισμού (κοιμητήριο όπως και το αποτεφρωτήριο) έχουν την ιδιότητα να συμπεριλαμβάνουν την έννοια του **χρόνου** μέσα στον **χώρο** σε πολλαπλά επίπεδα. Αναπόσπαστο κομμάτι της βιωματικής τους εμπειρίας είναι το περιβάλλον τους όπου αντικατοπτρίζει την ροή του χρόνου μέσω της εναλλαγής των εποχών και του φωτός ή της σκιάς. Η αυτούσια λειτουργία όμως της πόλης των νεκρών και του terminal, περνούν σε ένα άλλο φάσμα την ροή του χρόνου. Πρόκειται για τον **νοητό χρόνο** όπου ο καθένας μας αντιλαμβάνεται κατά την διάρκεια παραμονής του στο κοιμητήριο ή αποτεφρωτήριο.

Οι έννοιες του εγκλεισμού, την απομόνωσης, της ελεύθερης θέας ή περιπλάνησης του επισκέπτη αλλά και της συνθήκη του εντός-εκτός αντικατοπτρίζουν την έννοια του χώρου. Οι έννοιες αυτές που σχεδιαστικά περνούν από πολλά στάδια ώστε να κατακτήσουν τον χώρο, αποτυπώνουν και τον τόπο στην συνείδηση του χρήστη. Τον τόπο μνήμης του παρελθόντος αλλά με το βλέμμα στο μέλλον. Η δυναμική των χώρων αποχαιρετισμού ενισχύεται μιας και απευθύνονται στο μοναδικό σίγουρο γεγονός της ζωής, τον θάνατο. Συνεπώς, η επιλογή χωροθέτησής του αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια σχεδιασμού του.

Η διπλωματική μας εργασίας με θέμα ένα κέντρο αποτέφρωσης νεκρών στον ιστό της πόλης, χωροθετείται στη βραχώδη έκταση των εγκαταλελειμμένων λατομείων του δήμου Παλαιού Ψυχικού. Το σημείο και η σχεδιαστική προσέγγιση που επιλέχθηκε έπρεπε να περιλαμβάνει στοιχεία που θα οδηγούσαν τόσο στην καλύτερη πιθανή θέση του όσο και λειτουργία μέσα στη Μητρόπολη, ώστε ο “χώρος” του αλλά και ο “χρόνος” να αποτελέσουν εναλλακτική προοπτική και απόκριση στον θάνατο.

Αρχικά, η ονομασία της περιοχής του Ψυχικού, προέρχεται από το ψυχικός, ψυχικό. Δηλώνει δηλαδή, αυτόν που δίνεται για την ψυχή ενός πεθαμένου. Σύμφωνα με την παράδοση, το τοπωνύμιο δόθηκε όταν άνοιξε κάποιο πηγάδι ένας ιδιοκτήτης κτήματος στην περιοχή, προς χάρη των διερχομένων, με σκοπό τη σωτηρία της ψυχής του. Ένας άλλος λαϊκός θρύλος, αποδίδει την ονομασία του Ψυχικού στην ιστορική πεζοπορία του Φειδιππίδη μετά τη Μάχη του Μαραθώνα. Σύμφωνα με τον θρύλο κάποιες γυναίκες ζήτησαν από τον Φειδιππίδη να «σταματήσει» για να μάθουν την έκβαση της μάχης στην περιοχή της σημερινής Σταμάτας, ενώ στο Ψυχικό παραλίγο να ξεψυχήσει από τη κόπωση.

Η περιοχή επέμβασης βρίσκεται στο δεύτερο λόφο του ορεινού συμπλέγματος των Τουρκοβουνίων, στο όριο μεταξύ των δήμων Γαλασίου, Φιλοθέης και Ψυχικού, ενώ το νότιο τμήμα τους ανήκει στο δήμο Αθηναίων σε κεντροβαρικό σημείο του ιστού της πόλης. Η πρόσβαση είναι εύκολή στο σύνολο της περιοχής. Παρόλα αυτά η περιοχή επέμβασης παρουσιάζει εικόνα εγκατάλειψης και φθοράς. Η εξορυκτική δραστηριότητα των λατομείων ΚΕΚΡΟΨ και ΛΑΤΩ από το 1937 μέχρι το 1976 που εγκαταλείφθηκε, οδήγησαν στην ευρύτερη φθορά του φυσικού αναγλύφου του λόφου. Έκτοτε, το σημείο δεν παρουσιάζει συγκεκριμένη χρήση πέρα από χώρο περιπάτου για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής του Ψυχικού.

Η ιδιαιτερότητα του αναγλύφου όπως έχει μεταβληθεί με το πέρασμα του χρόνου μας βοηθά στην αναζήτηση των στοιχείων της σύνθεσης ενός χώρου μετάβασης και μνήμης.

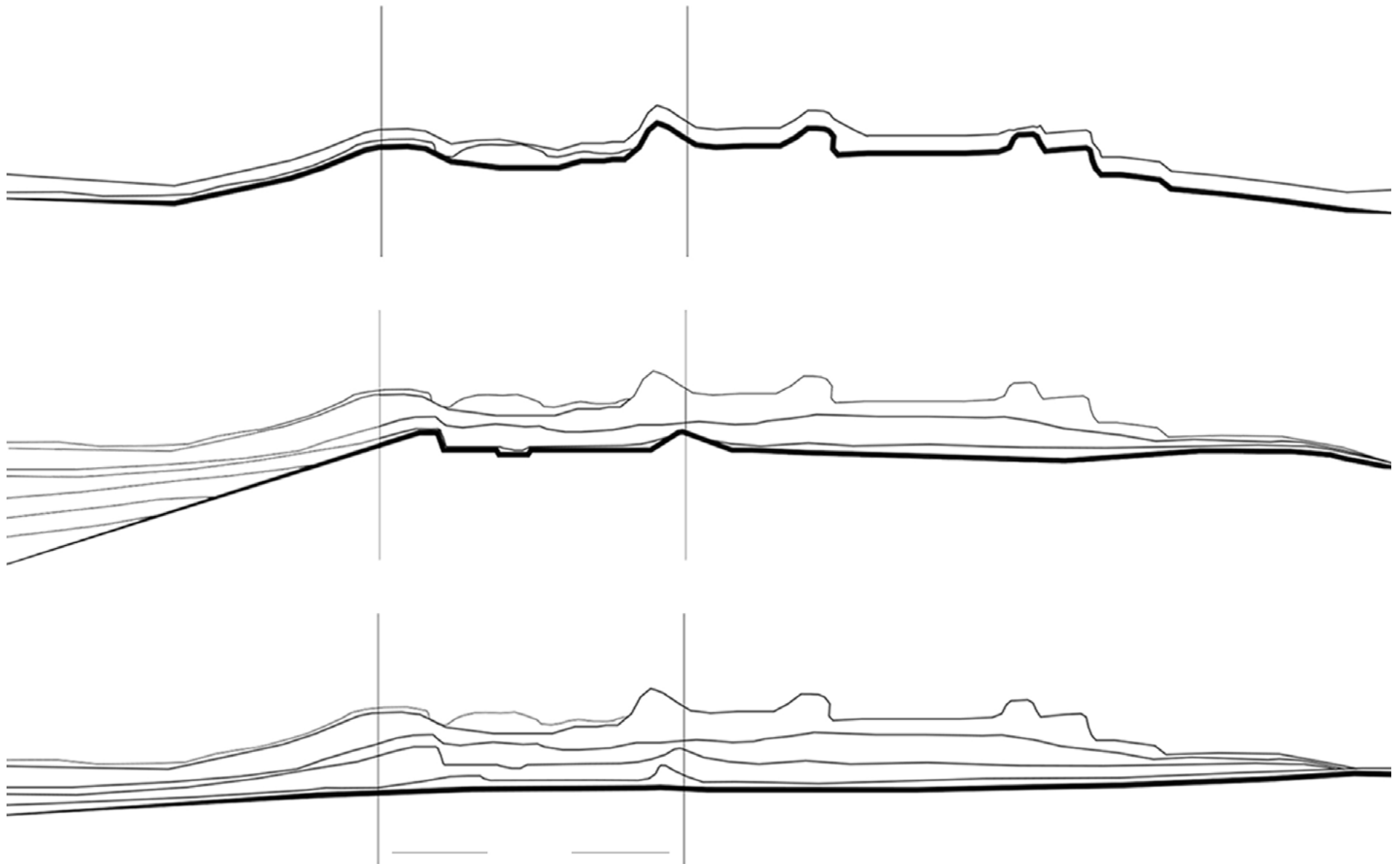
Η κύρια πρόσβαση στον λόφο βρίσκεται στην συμβολή των οδών Αθανασιάδου, Κοντολέοντος, Χρυσανθέμων και Δάφνης στο κάτω δεξιό όριο του λόφου. Από το σημείο αυτό η πρόσβαση ευκολότερη με μικρή υψομετρική διαφορά σε σχέση με τα κτίρια περιμετρικά. Από αυτό το σημείο, ξεκινούν δύο διαδρομές. Η πρώτη διαδρομή περνάει παράλληλα με την οδό Ελ. Αθανασιάδου με υπολείμματα μικρότερων κτισμάτων αποτέλεσμα της βιομηχανικής δραστηριότητας της περιοχής και βλάστησης. Η δεύτερη, είναι ανοδική με χαμηλότερη βλάστηση, κυρίως θαμνοειδή, σε μια πορεία προς το ψηλότερο τμήμα του λόφου που ονομάζεται “το λιβάδι των θεών”.

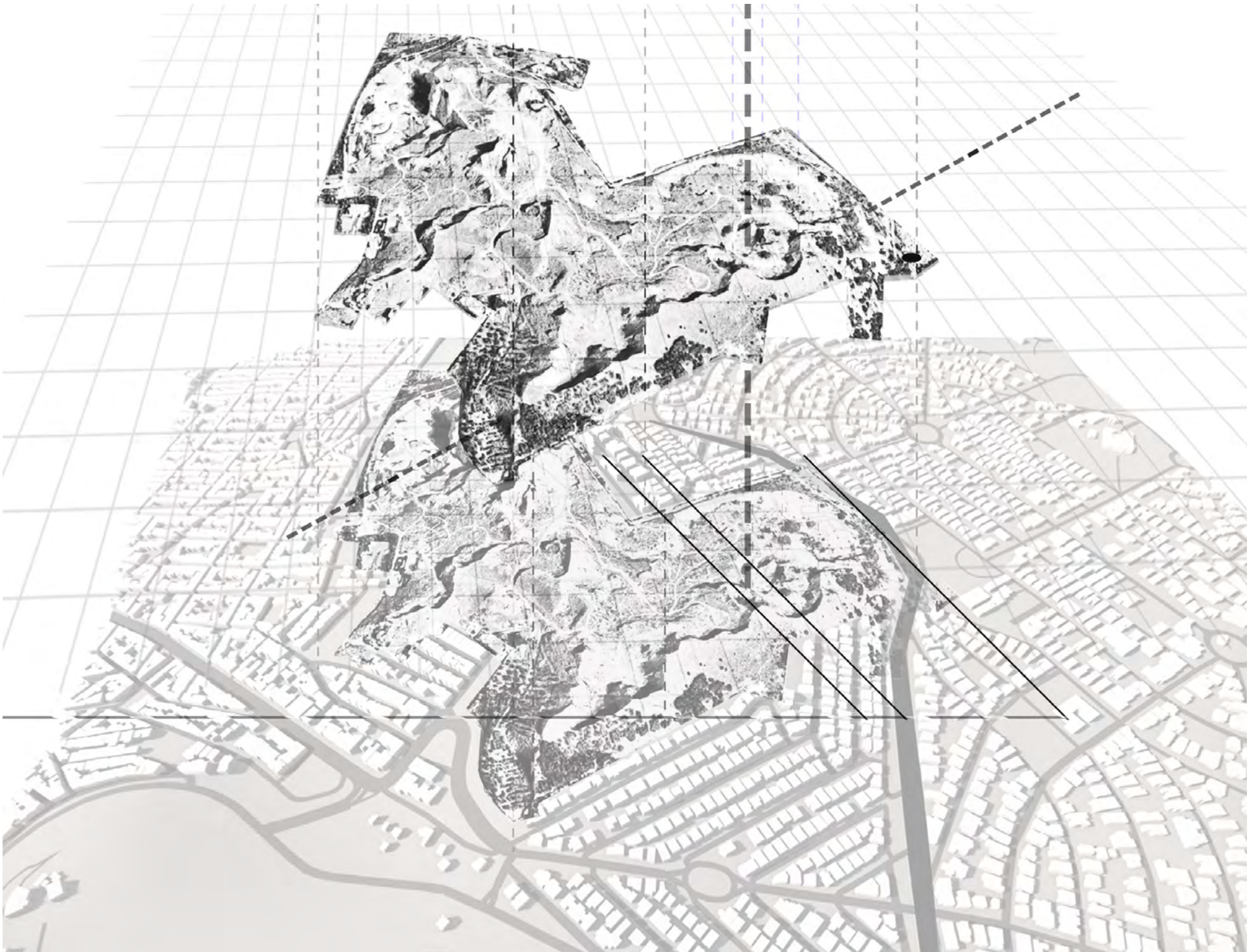

ΠΕΔΙΟ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ

Η δεύτερη πρόσβαση βρίσκεται από την πλευρά του δήμου Γαλασίου, στο σημείο που στεγαζόταν το λατομείο Λατό. Χαρακτηριστική είναι η υψομετρική διαφορά και τα υπολείμματα της βιομηχανίας όπως η καμινάδα και κάποια μικρότερα κτίσματα. Η ατμόσφαιρα του χώρου είναι σαφώς διαφοροποιημένη σε σχέση με το προηγούμενο τμήμα όπου συνυπάρχει η φθορά του βράχου σε σχέση με το φυσικό στοιχείο και την βλάστηση που μεταβάλλεται ανάλογα με την εποχή.

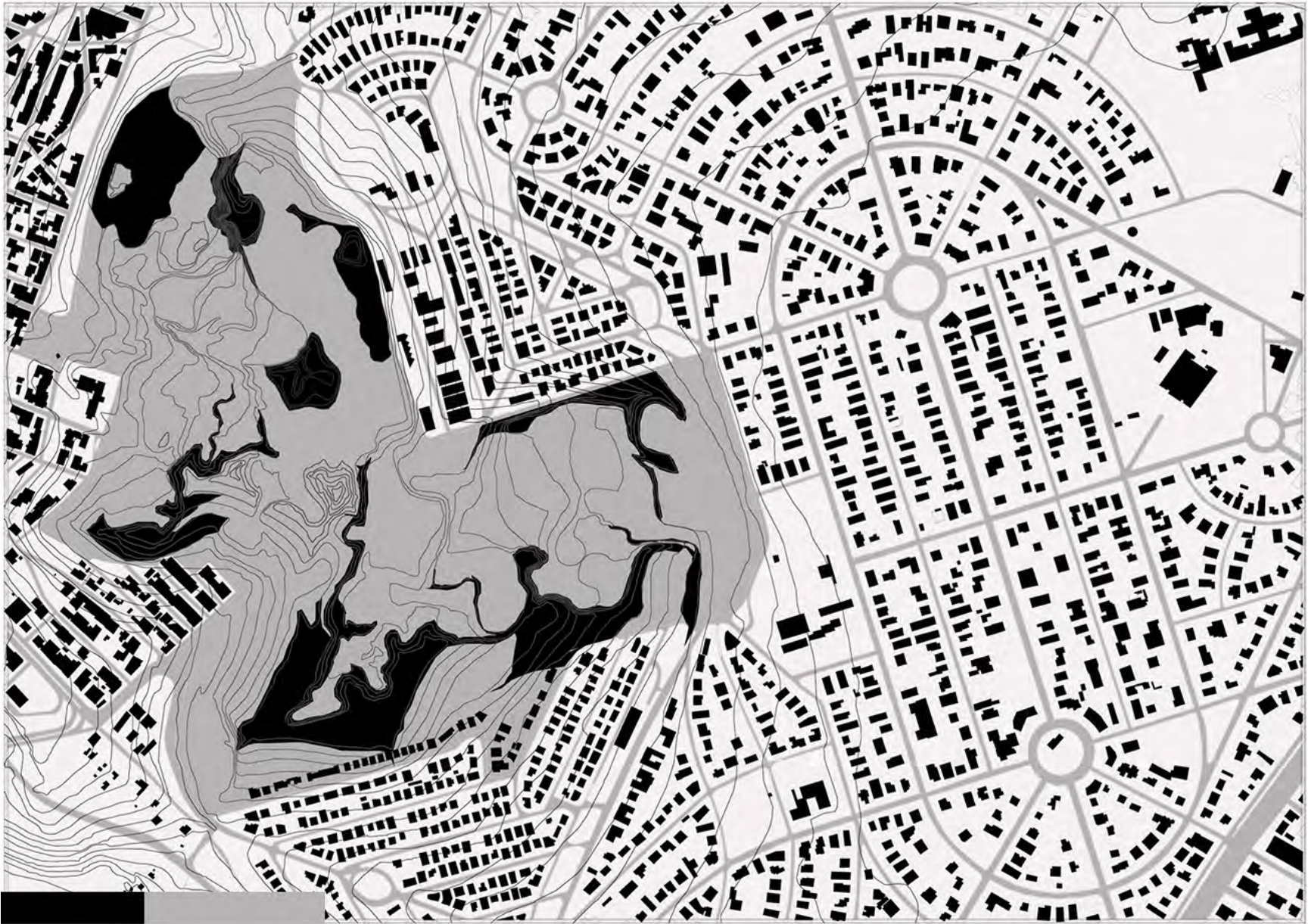

150 60 30 15μ

ΥΨΟΜΕΤΡΑ

Βραχώδες

Γαϊώδες

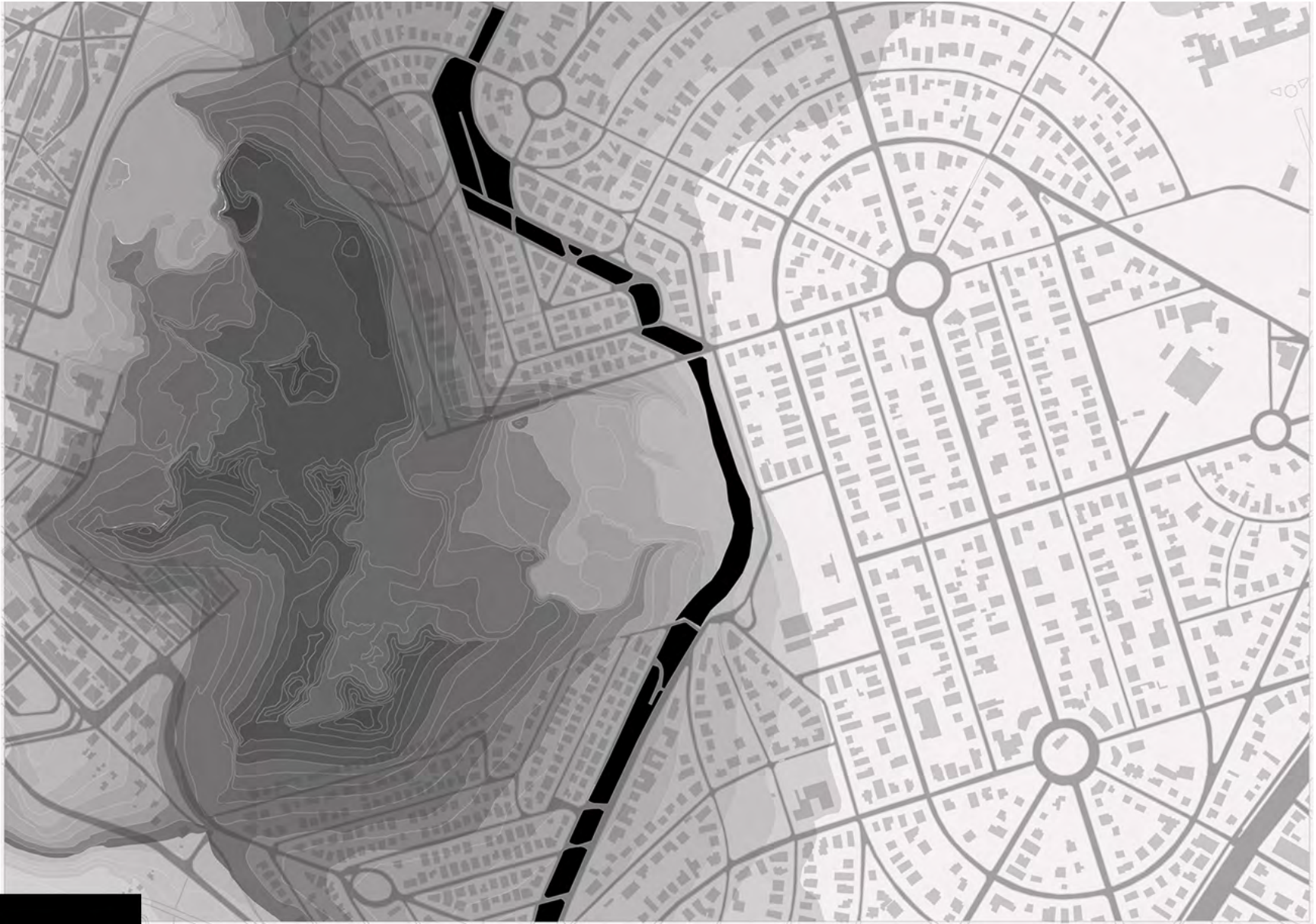

Μονοπάτια Δρόμοι

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

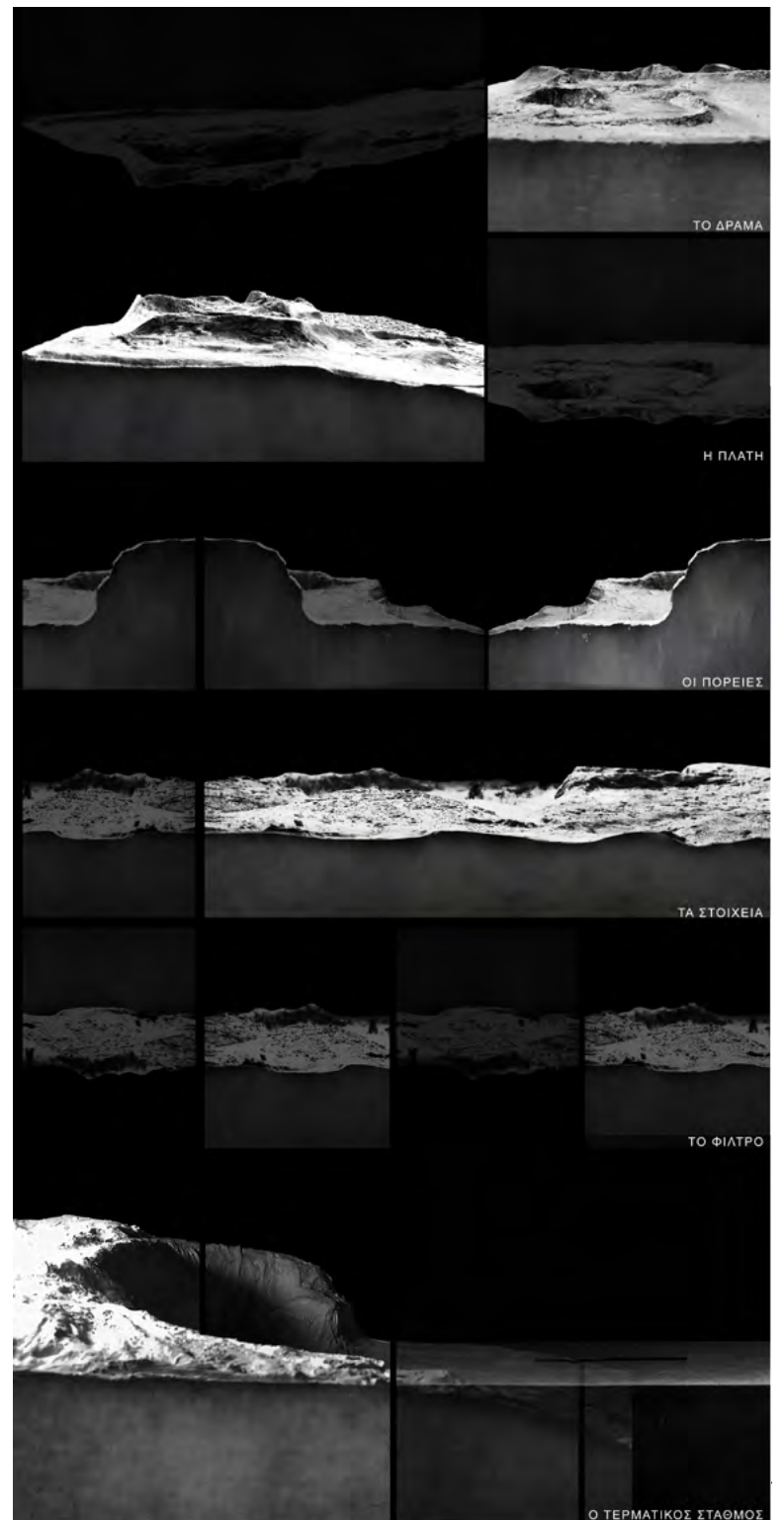
Δημόσια Φύτευση   Ιδιωτική Φύτευση

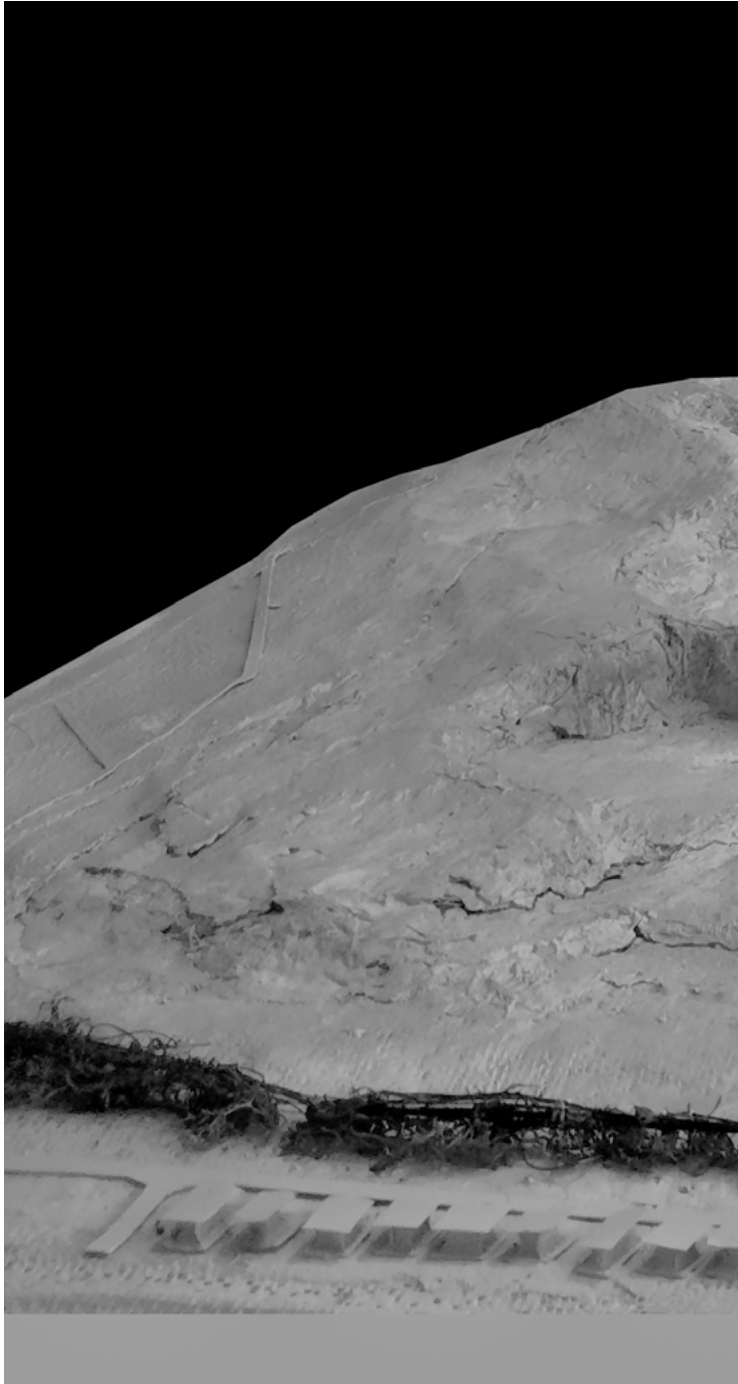

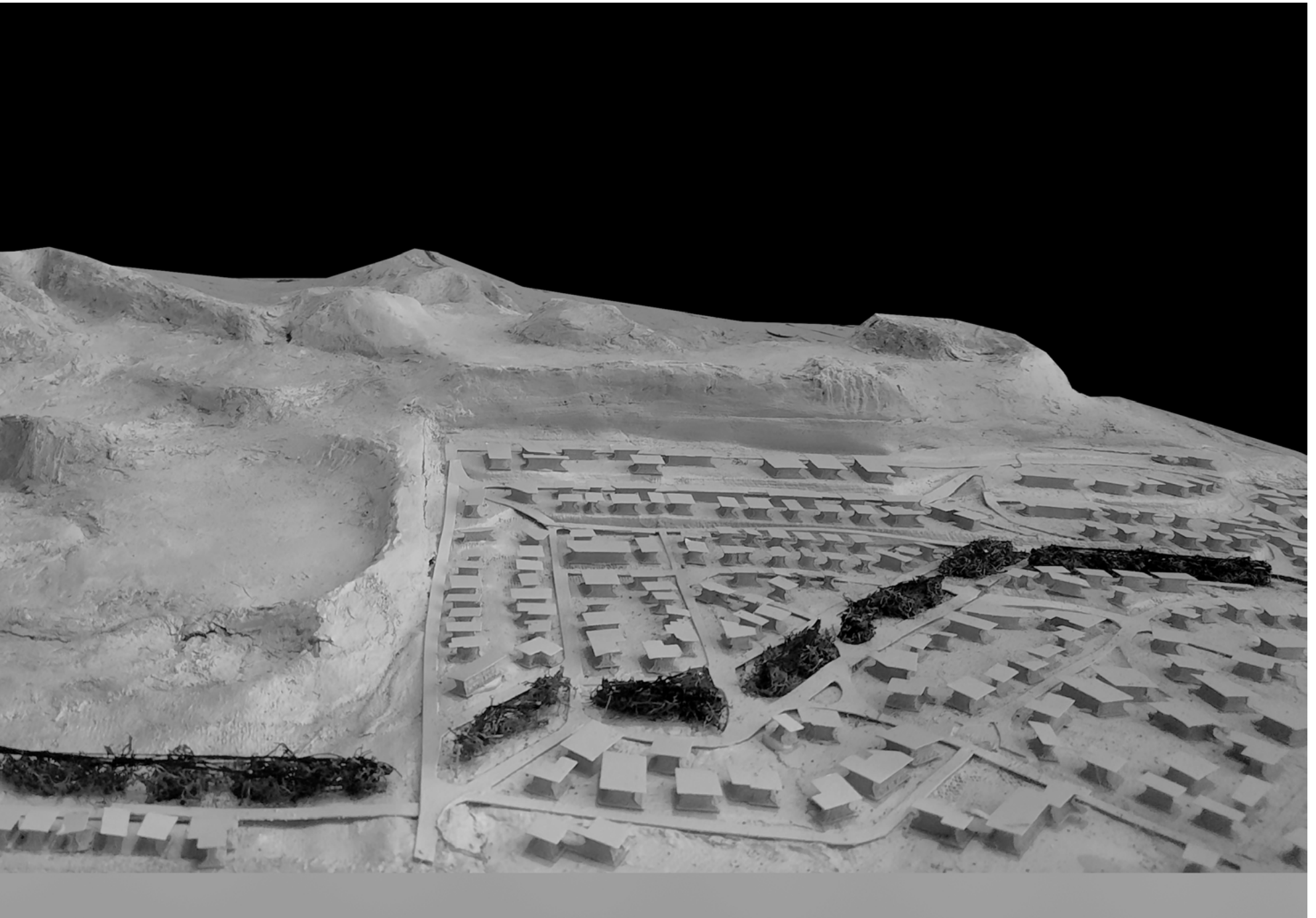
Όριο αστικού ιστού

Εικαστική απόδοση τοπίου | Εμβάθυνση

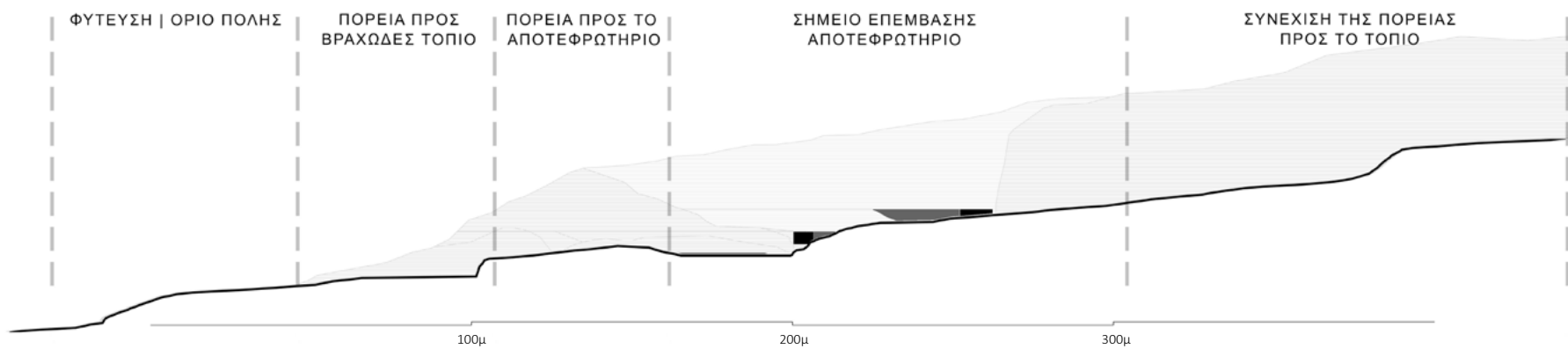

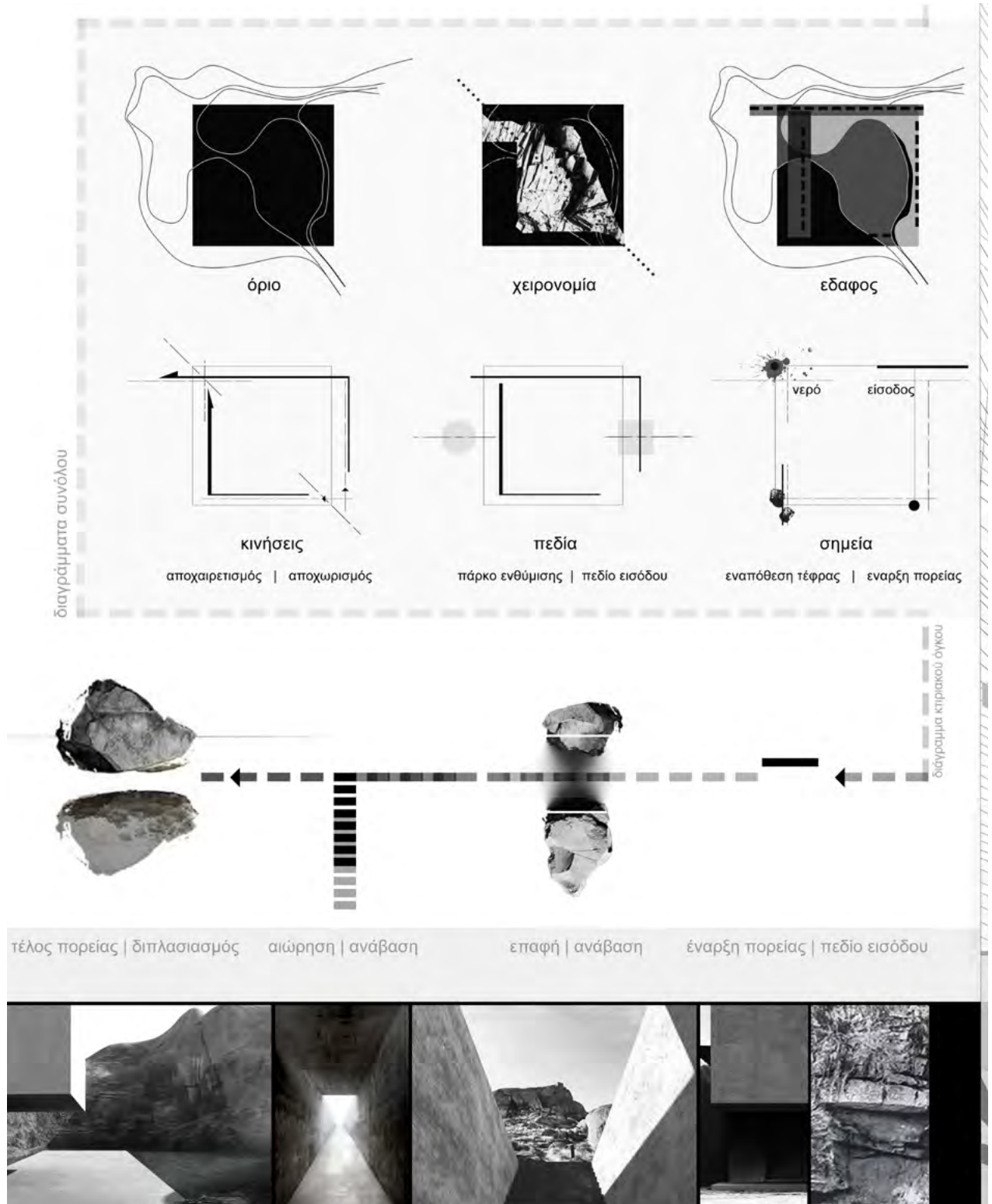

Το σημείο επέμβασης βρίσκεται κοντά στην κεντρική είσοδο του λόφου ώστε να επιτυγχάνεται η ευκολότερη προσέγγιση του χώρου μέσω περιπάτου αλλά και η σύνδεση του κτιρίου με το οδικό δίκτυο ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες του κτιρίου αλλά και η μεταφορά του νεκρού στην τοποθεσία.

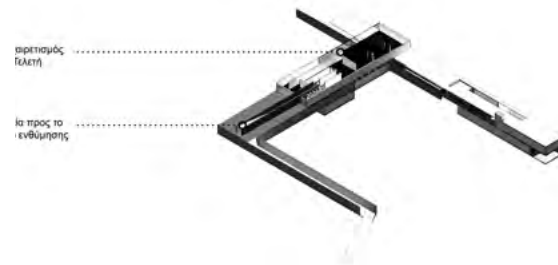

Στο κέντρο του σχεδιασμού βρίσκεται ο άνθρωπος και η εμπειρία του προσωπική και συλλογική, δημιουργώντας τον τόπο που συντελείται τόσο ο αποχωρισμός όσο και ο αποχαιρετισμός του νεκρού. Ο αποχωρισμός στην περίπτωση της αποτέφρωσης είναι άμεσος, η μετάβαση από το νεκρό σώμα στην τέφρα διαρκεί περίπου δύο ώρες, η είσοδος και η έξοδος του νεκρού από τον χώρο του αποτεφρωτηρίου, η συνθήκη της ανυπαρξίας στον χώρο αλλά μόνο στον πεπερασμένο χρόνο. Ο αποχαιρετισμός αλληλένδετος του αποχωρισμού, είναι η στιγμή της συγκέντρωσης των οικείων και η τελετή μνήμης στον εκλιπών και η μοναδική στιγμή παραμονής του νεκρού σώματος δίπλα στους οικείους του. Μετά την τελετή και την καύση, η μνήμη μεταφέρεται στο παρόν και το ταξίδι του νεκρού σώματος, καθώς ο λιγιστός χρόνος της καύσης και η μετάβαση στην τέφρα, αποχρωματίζουν τον θρήνου του μνήματος, τις επισκέψεις των οικείων στον τάφο αλλά και την μακρά διαδικασία αποσύνθεσης. ο θρήνος και το αίσθημα της απώλειας μεταφέρει εξολοκλήρου στη μνήμη των ζωντανών και την τελευταία υπαρξιακή επιθυμία του νεκρού.

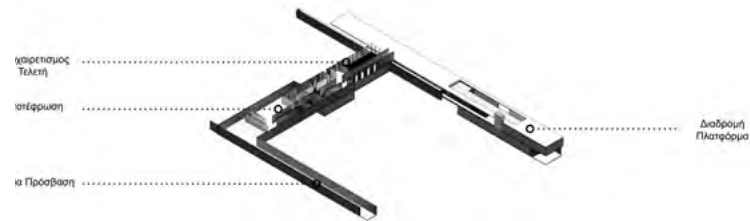
Το αποτεφρωτήριο γίνεται λοιπόν μια διαδρομή, μετάβαση τόσο ως προς την υλική μορφή του σώματος και του θρήνου με την ανάμνηση του οικείου. Συντελούνται πολλαπλές μεταβάσεις χωρικές και νοητικές. Η διαδρομή ξεκινάει από ένα φυσικό μονοπάτι που ξεκινάει από την κύρια είσοδο του λόφου και έχει τελική κατεύθυνση προς το Λιβάδι των Θεών. Στο πρώτο τμήμα ενισχύεται η ήδη υπάρχουσα φύτευση με στόχο την δημιουργία ενός “φίλτρου” για τη μετάβαση από τον

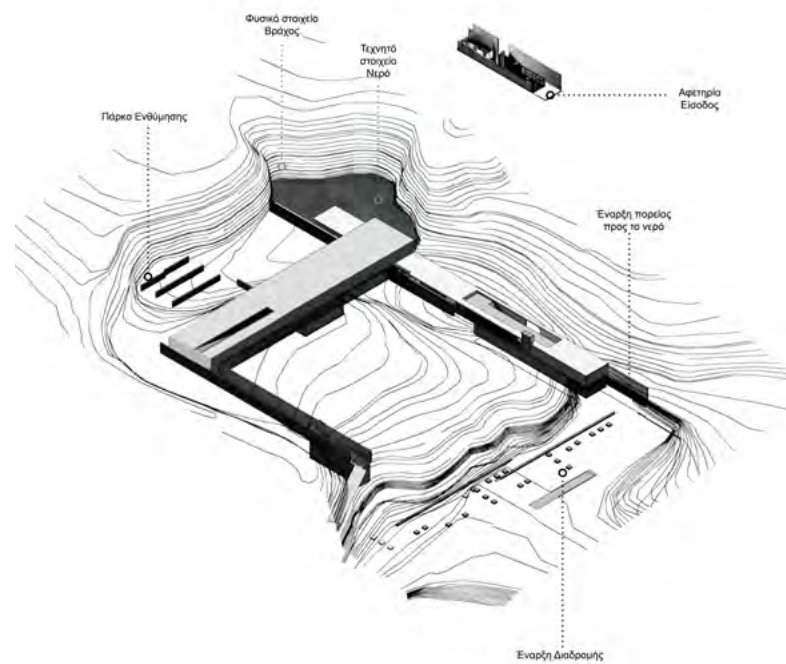
Γ' ΟΡΟΦΟΣ

Β' ΟΡΟΦΟΣ

Α' ΟΡΟΦΟΣ

ΙΣΟΓΕΙΟ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ

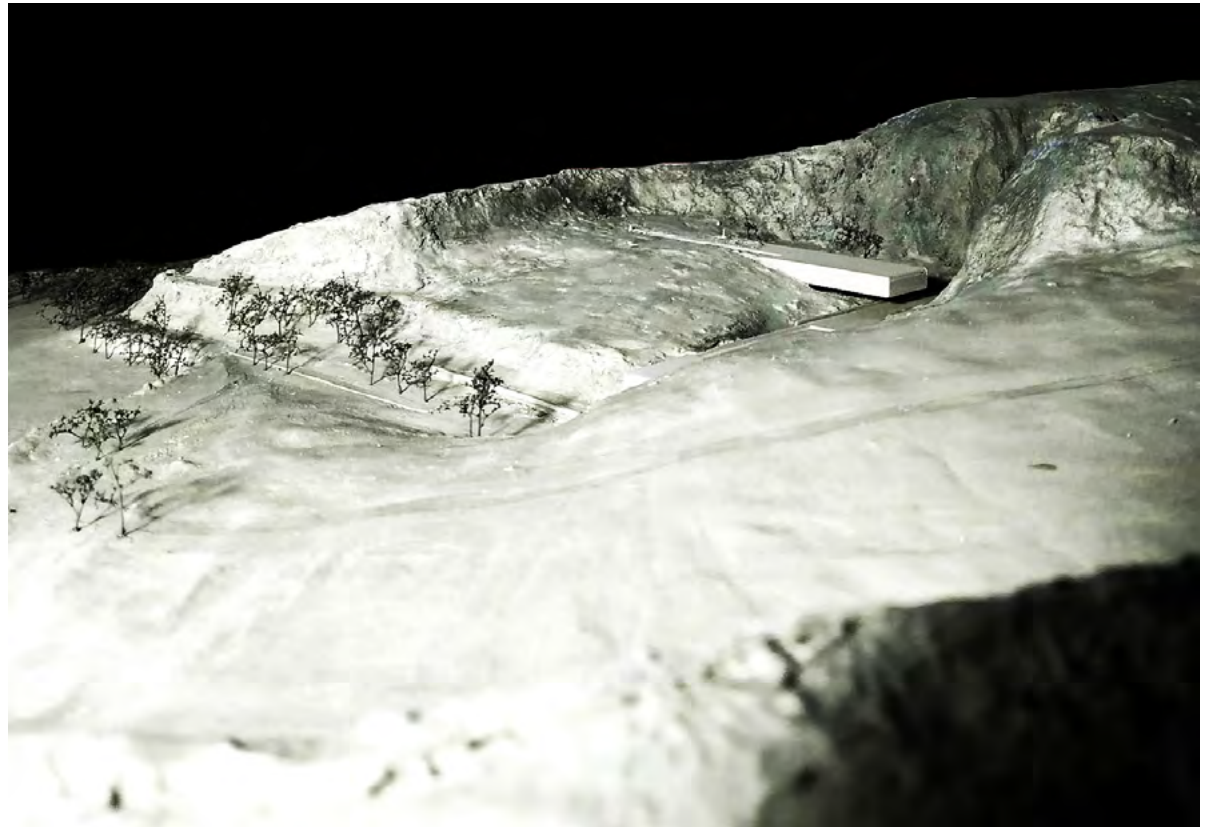
αστικό ιστό, στον χώρο μνήμης. Ανηφορίζοντας προς το σημείο επέμβασης, διαμορφώνεται το πεδίο εισόδου σεβόμενο το υφιστάμενο περιβάλλοντα χώρο, με χώρους στάσης και φύτευση που δημιουργούν την είσοδο ως χώρο συνάντησης.

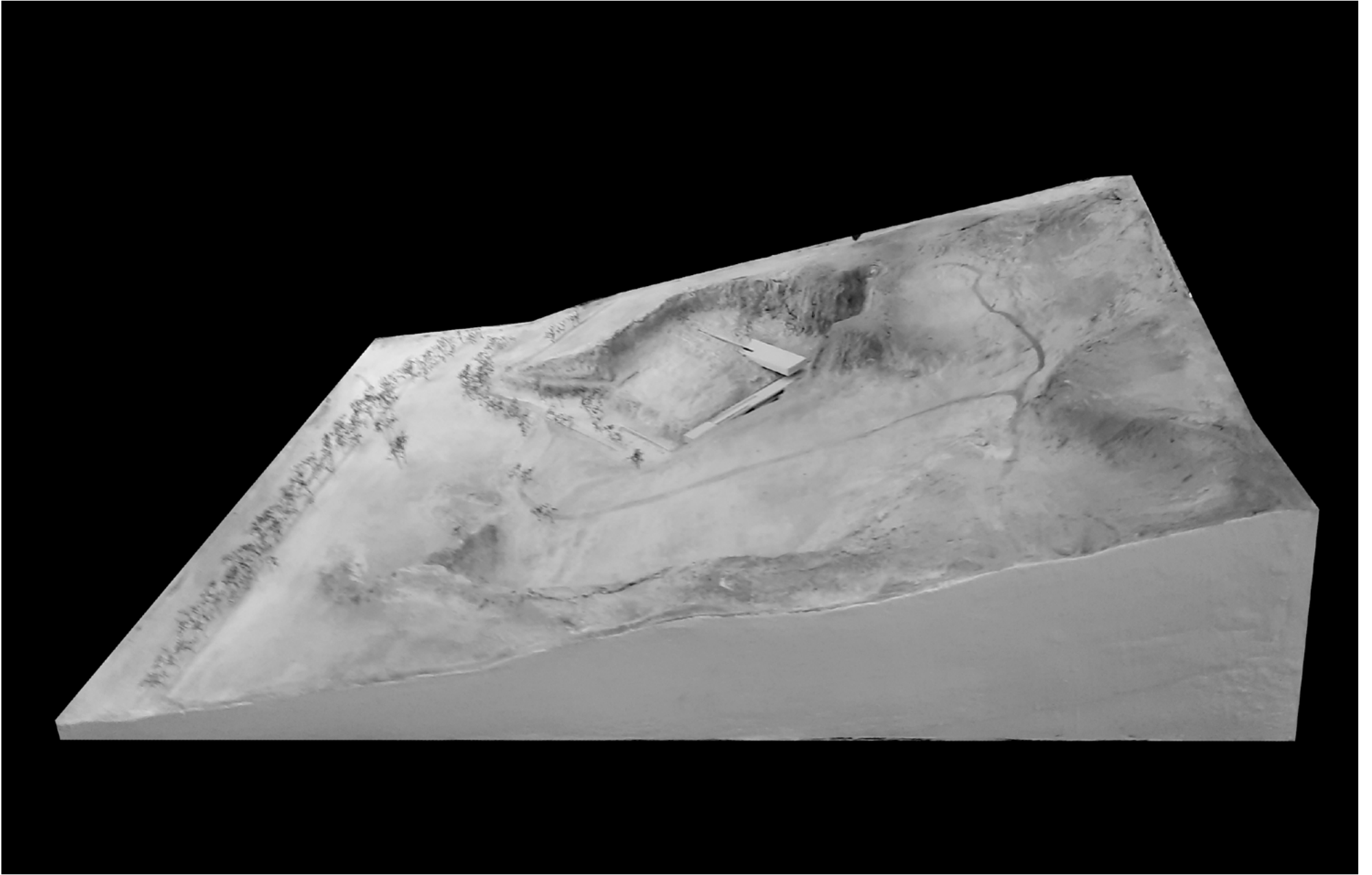
Η διαδρομή ξεκινά με μια ανοδική πορεία ανάμεσα στο τεχνητό και το φυσικό στοιχείο. Ημιπαίθριοι υπαίθριοι και κλειστοί χώροι εναλλάσσονται κατά την διάρκεια της διαδρομής δημιουργώντας κενά πλήρη και διαφορετικά ερεθίσματα. Η αρχή της διαδρομής με την ανάβαση της σκάλας σε δύο επίπεδα, οδηγεί στην πλατφόρμα που μπορεί να ταυτιστεί με το τερμιναλ των νεκρών. Οι κλειστοί χώροι εισόδου και συγκέντρωσης αντιπαραβάλλονται με τον βράχο πλευρικά της πορείας. Το φυσικό στοιχείο με το τεχνητό. Η διαδρομή οδηγεί στο νερό που καθρεφτίζει το σύνολο του βράχου που βρίσκεται πίσω του.

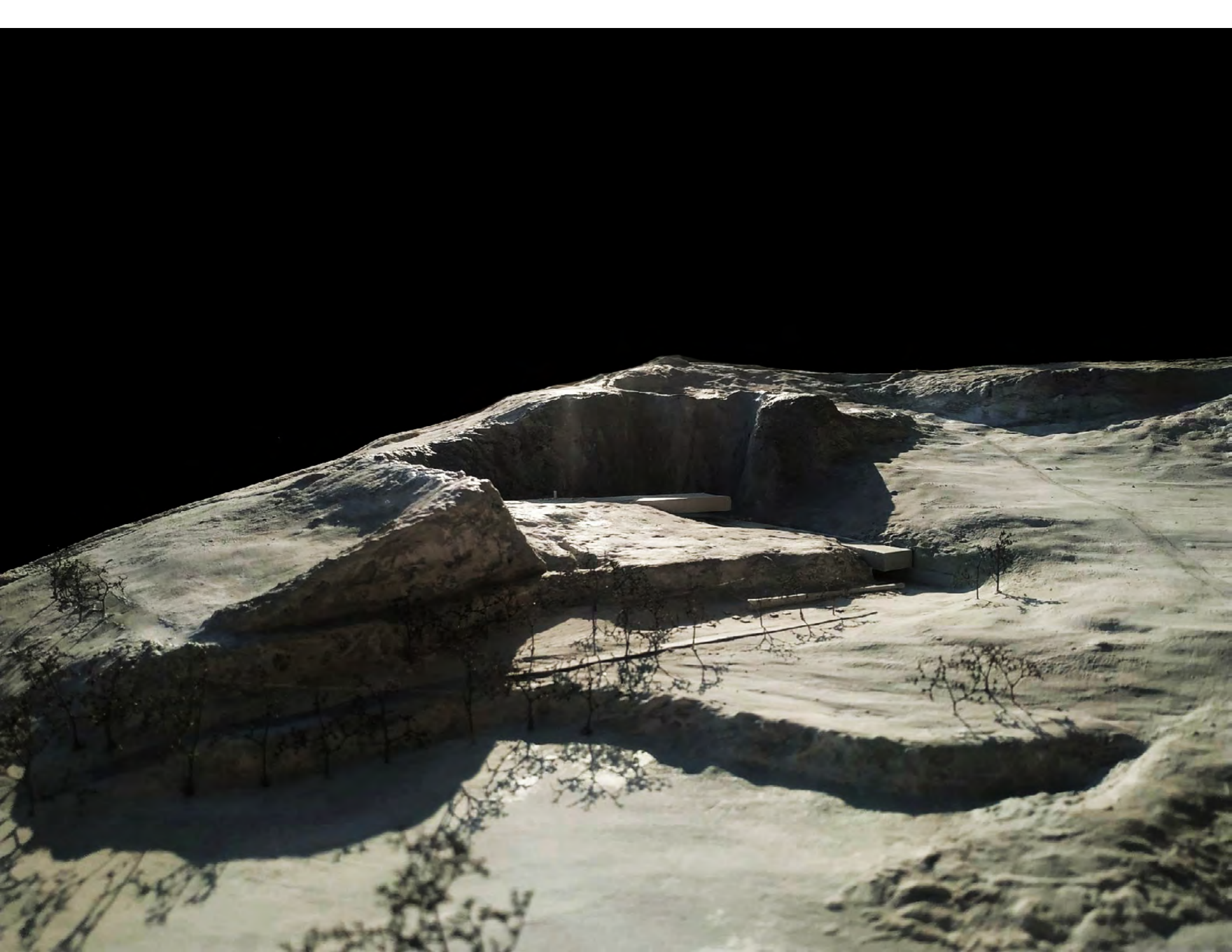
Η πορεία συνεχίζεται στον δεύτερο όγκο του κτιρίου που φαίνεται να αιωρείται πάνω από την πλατφόρμα. Σ' αυτό τον όγκο συντελείται ο αποχαιρετισμός με την δημιουργία αιθουσών για τις τελετές, όσο και ο αποχωρισμός με τον κύριο χώρο του αποτεφρωτηρίου. Η πορεία συνεχίζεται είτε εσωτερικά του κτιρίου είτε στην ημιπαίθρια ανοδική διαδρομή που οδηγεί στο πεδίο ενθύμησης. Η κατάληξη της διαδρομής σε ένα ελεύθερο σχηματισμένο χώρο έχει ως στόχο την περιπλάνηση και μνήμη. Οι επιλογές διαφοροποιούνται ανάλογα με τον χρήστη. Ο χώρος είναι σχεδιασμένος ώστε να αποτελεί χώρο περιπάτου, χώρο εναπόθεσης τέφρας ή τεφροδόχου στις ορθοκανονικές

κατασκευές, στοιχείων μνήμης των εκλιπόντων ή εναπόθεσης λουλουδιών. Το πεδίο εισόδου και το πεδίο ενθύμησης είναι η μετάβαση από το σημείο συνάντησης στο σημείο συνάντησης και μνήμης. Η διαδρομή της εισόδου προς το νερό, ζωοποιό στοιχείο της ύπαρξης, αποτελεί μετάβαση στην διαδρομή για την εναπόθεση της τέφρας, ως επιστροφής στη φύση.

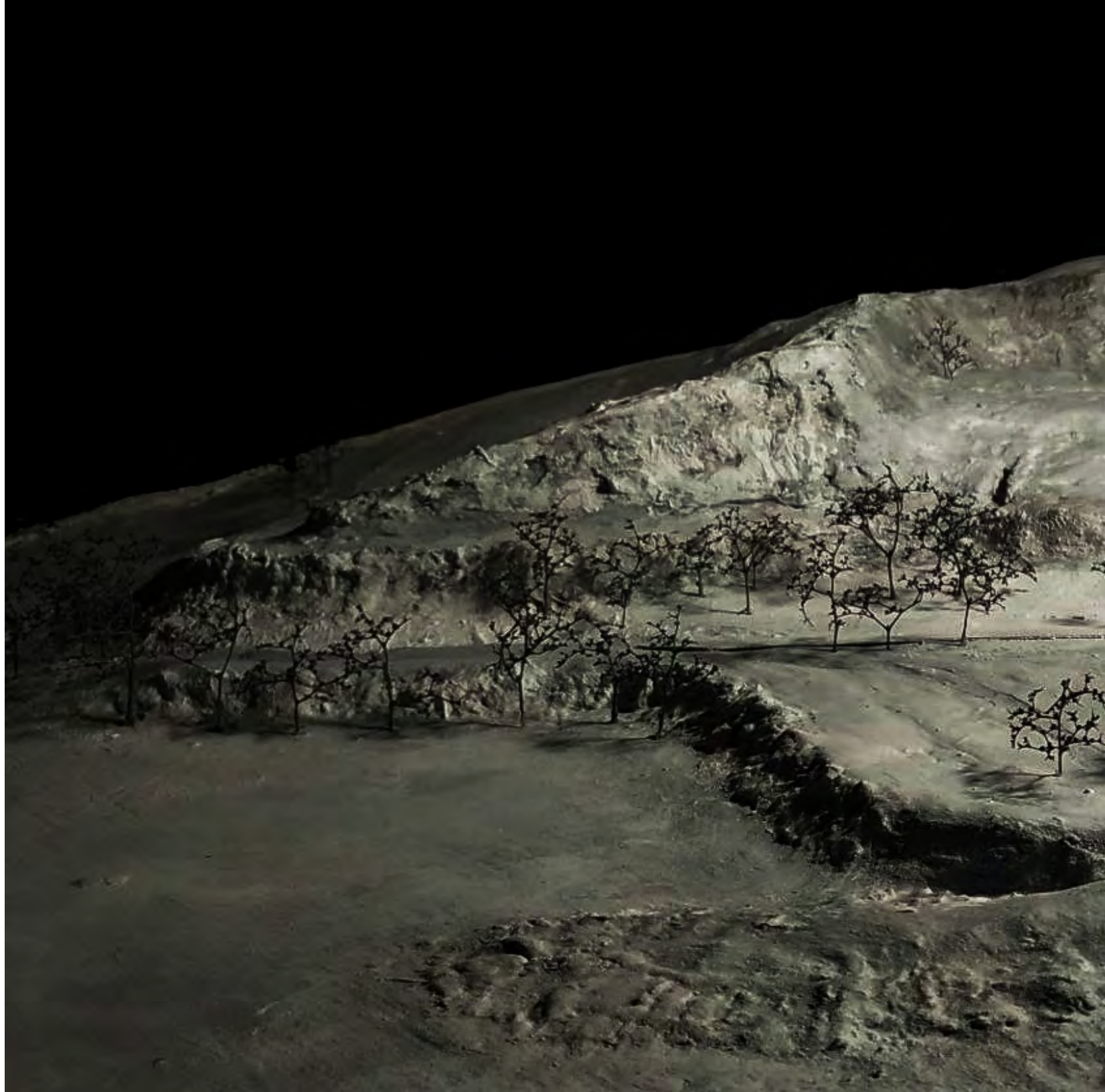
Η ροή του χρόνου αν και βραχύτερη σε σχέση με την πόλη των νεκρών του νεκροταφείου, διαφυλάσσει τα στοιχεία του θρήνου και τόπου μνήμης, στοιχεία μεταβάσεων που έχουν ως στόχο το βίωμα και επαναδιατυπώνουν την θέση του θανάτου στον χώρο και το χρόνο ως μέρος της ζωής. Το ένα περιλαμβάνει το άλλο στον κύκλο της ζωής μέσα από αέναες μεταβάσεις. Έτσι ο χώρος για τον θάνατο είναι στηριγμένος στην εμπειρία της ζωής. Η ροή του χρόνου όπως αντικατοπτρίζεται από τα φυσικά και τεχνητά στοιχεία, την εναλλαγή των εποχών και την εναλλαγή φωτός με σκιά δημιουργούν το σκηνικό του θανάτου αλλά ακόμα περισσότερο διατυπώνουν μια διαφορετική απόκριση στον θάνατο.

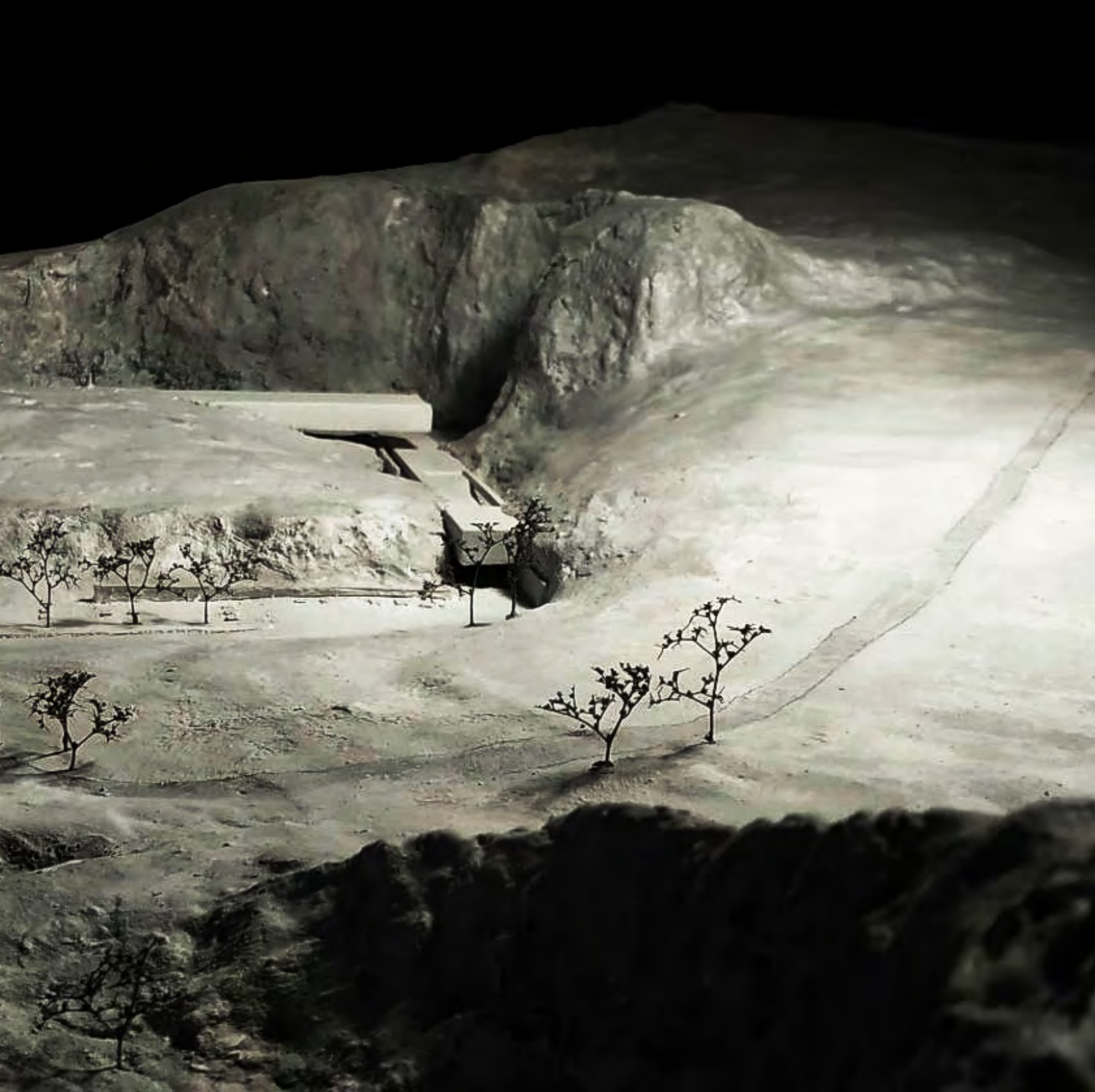

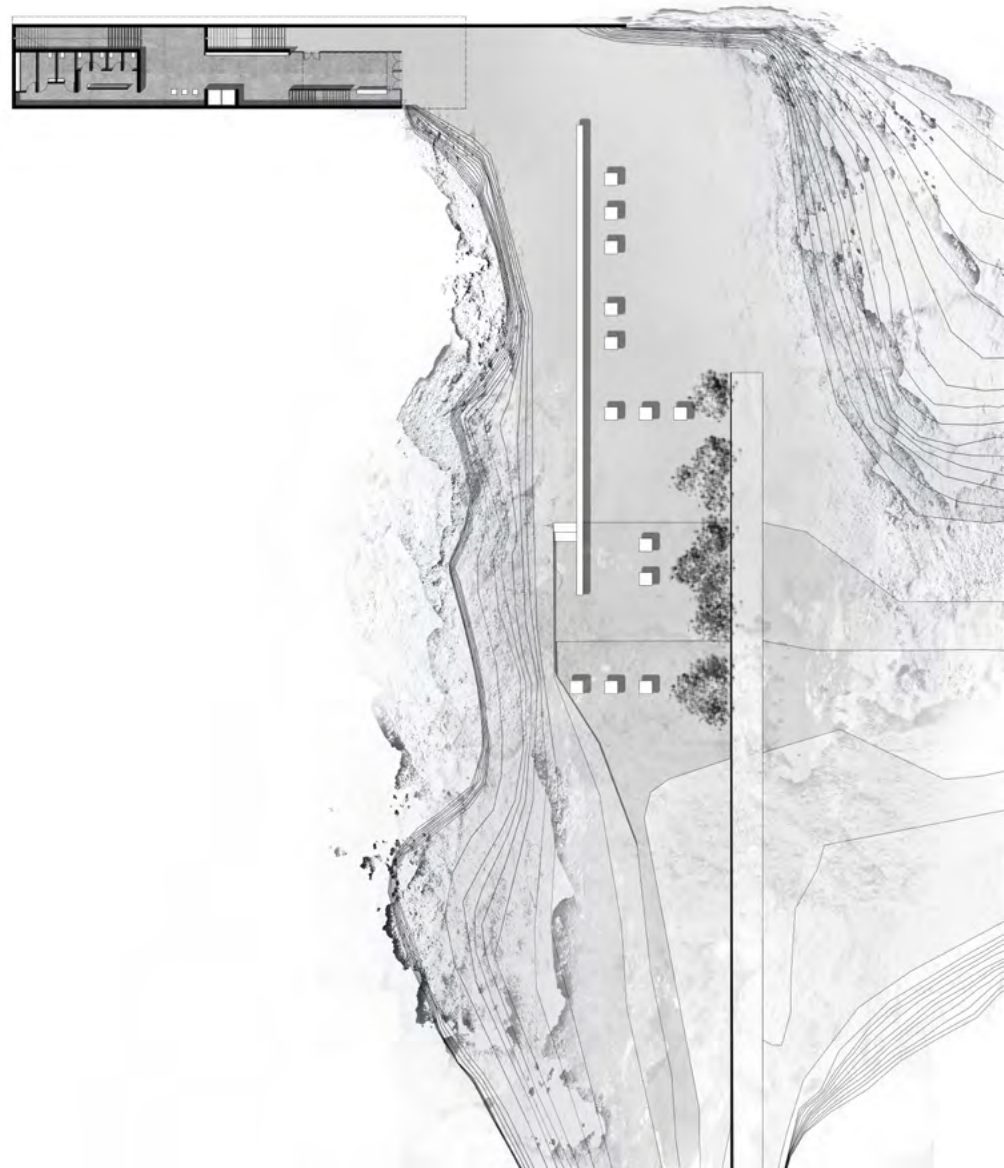

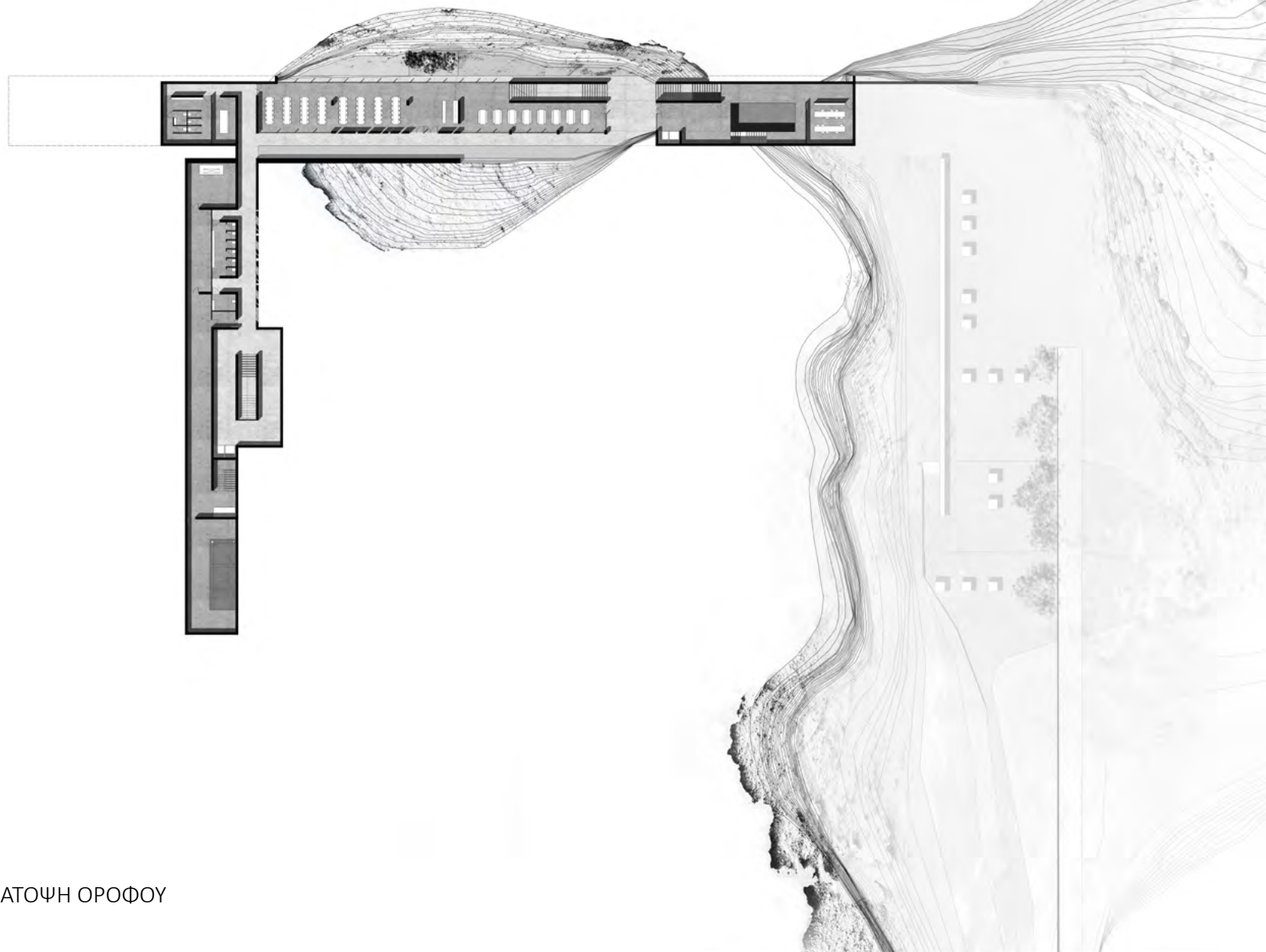

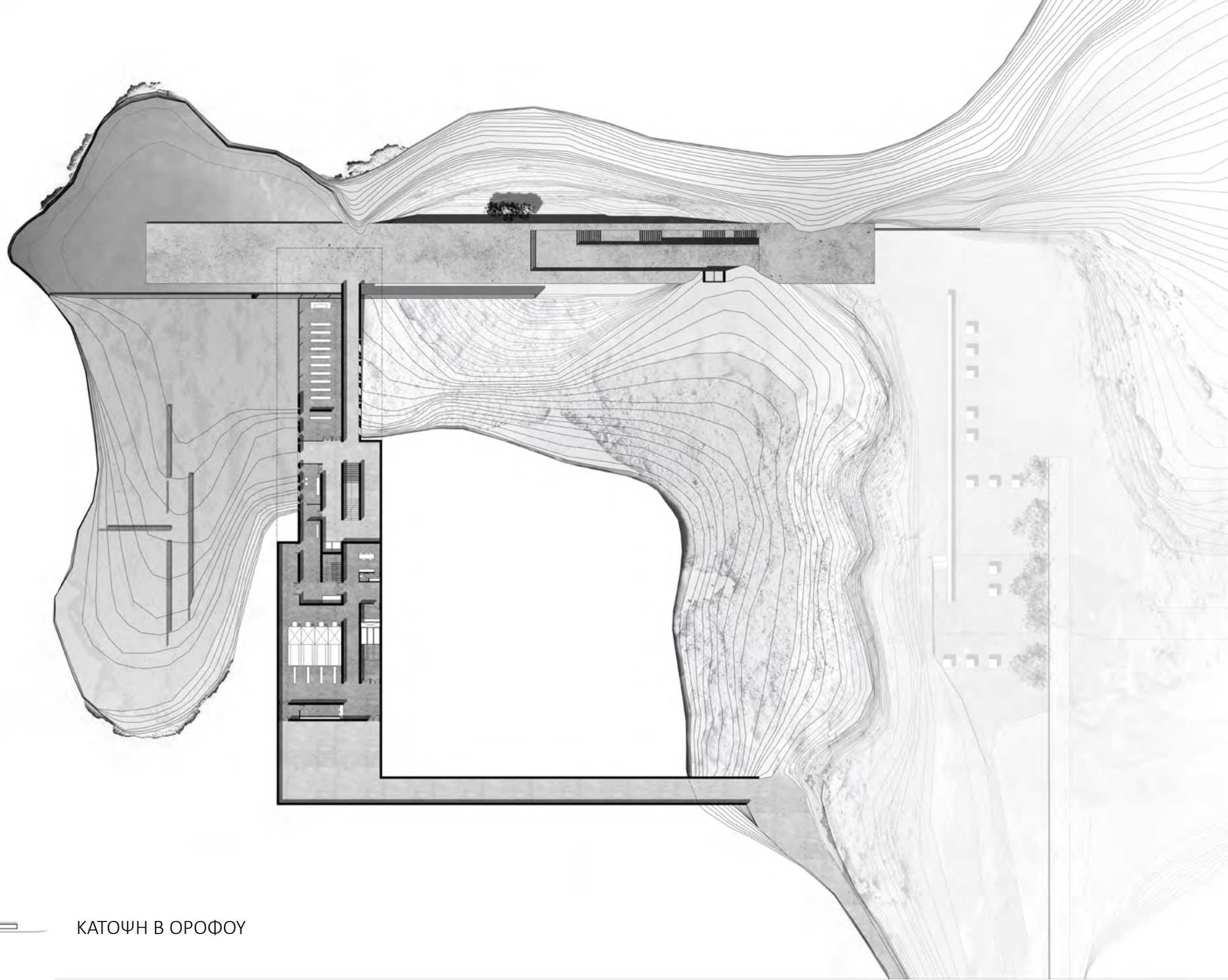
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

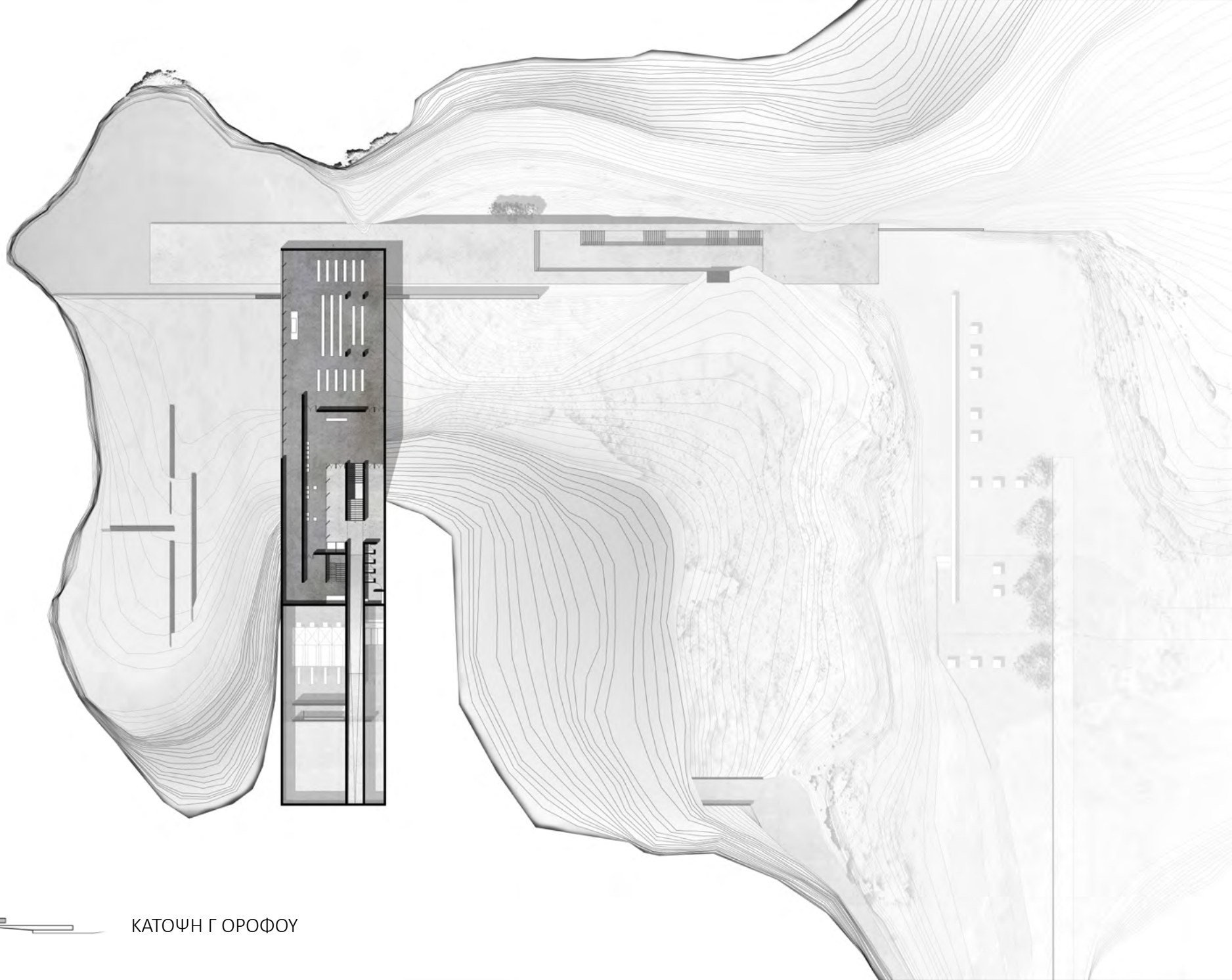

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

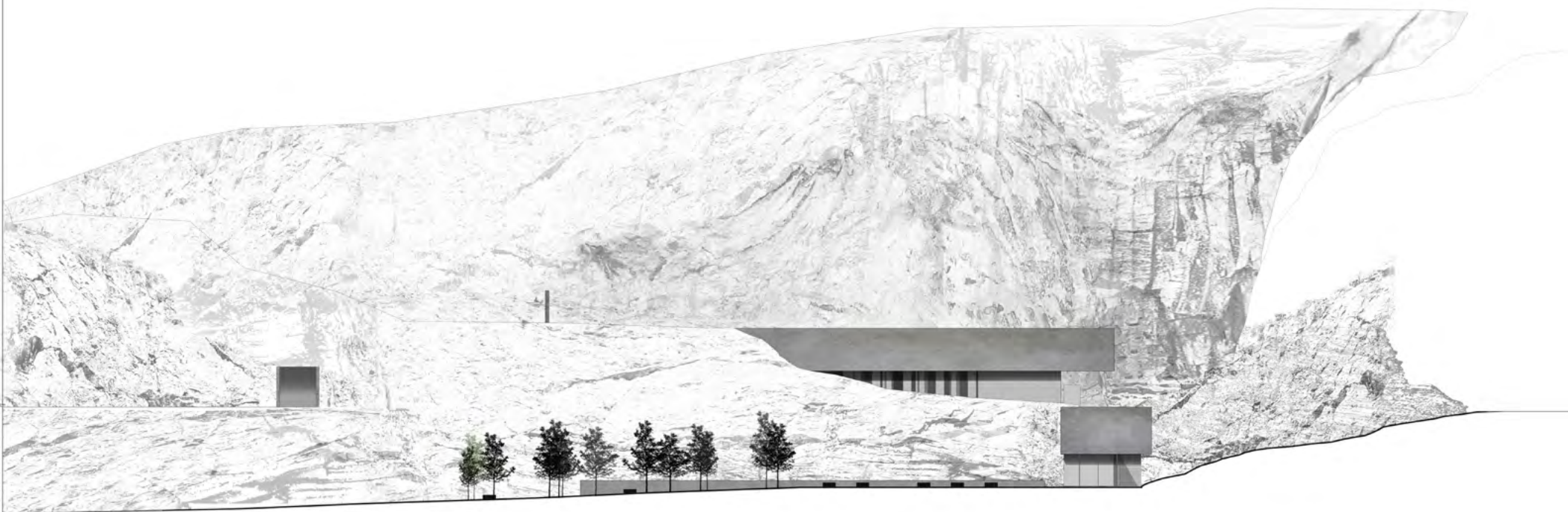
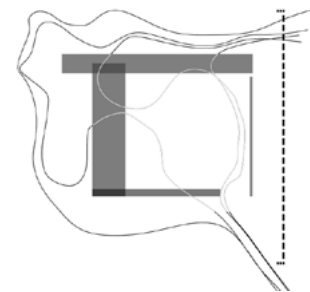

ΚΑΤΟΨΗ Β ΟΡΟΦΟΥ

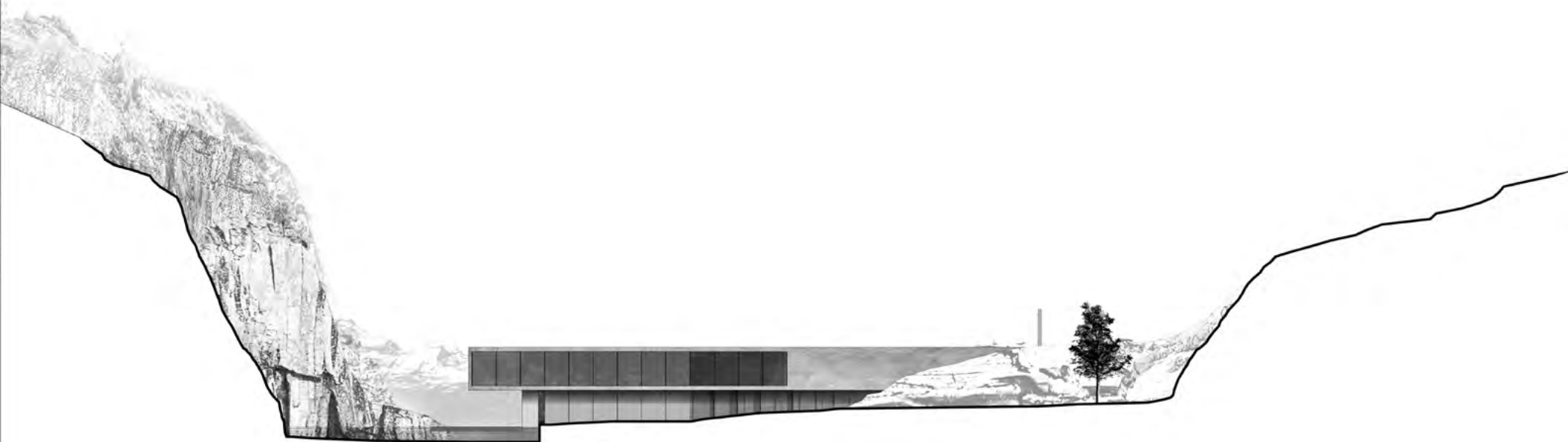
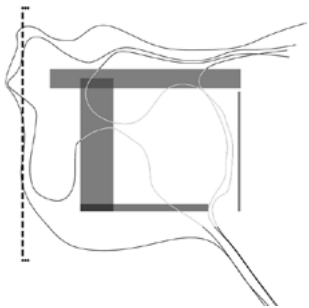

ΚΑΤΟΨΗ Γ ΟΡΟΦΟΥ

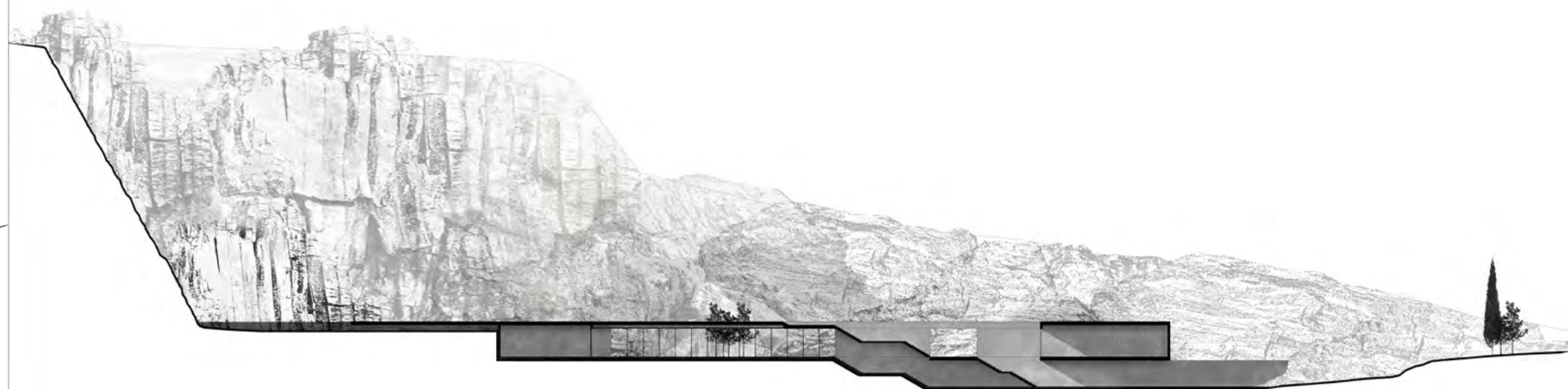
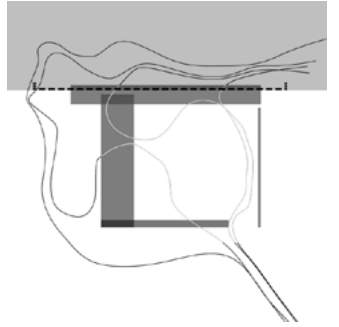

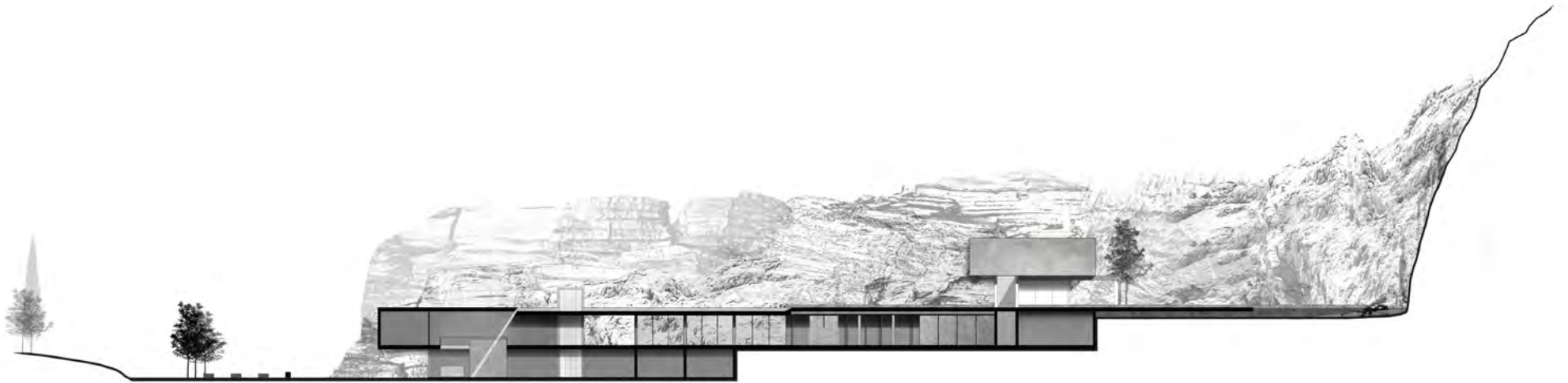
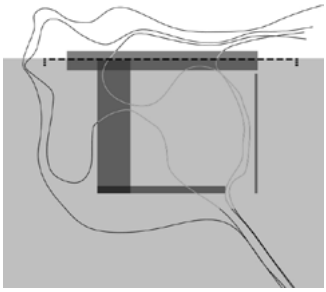
ΟΨΗ Α

ΟΨΗ Β

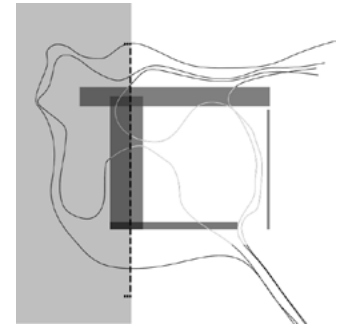

TOMH A-A'

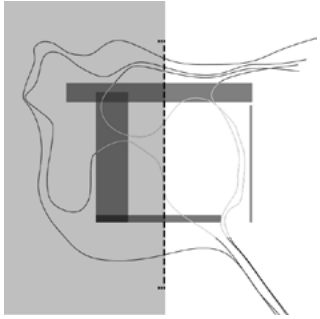

TOMH B-B'

ΤΟΜΗ Γ-Γ'

ΤΟΜΗ Δ-Δ'

Έναρξη διαδρομής

Έναρξη πορείας προς το νερό

Φυσικό στοιχείο | Βράχος
Τεχνητό στοιχείο | Νερό

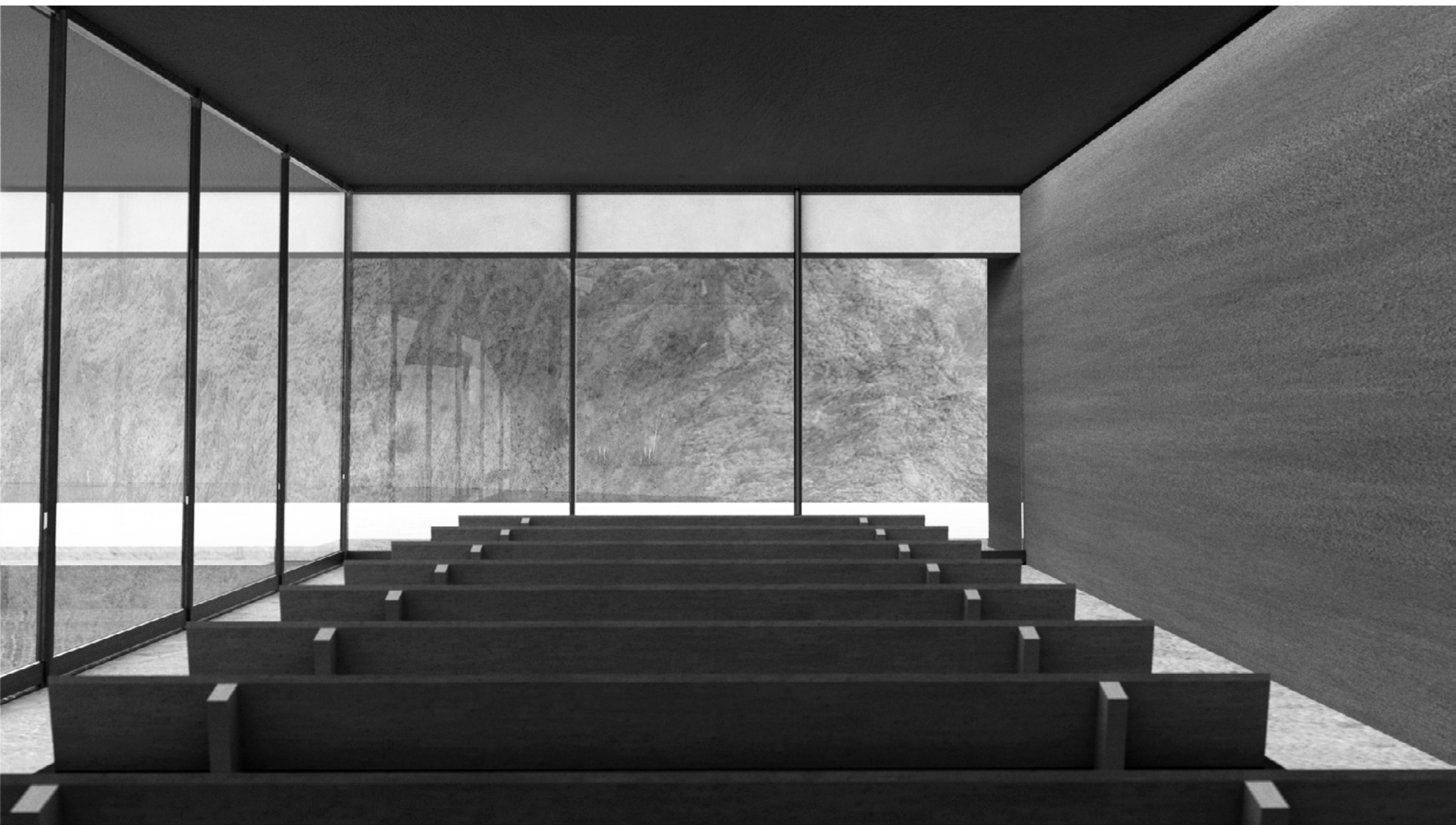

Αιώρηση | Ανάβαση

Αποχαιρετισμός | Τελετή

Διαδρομή

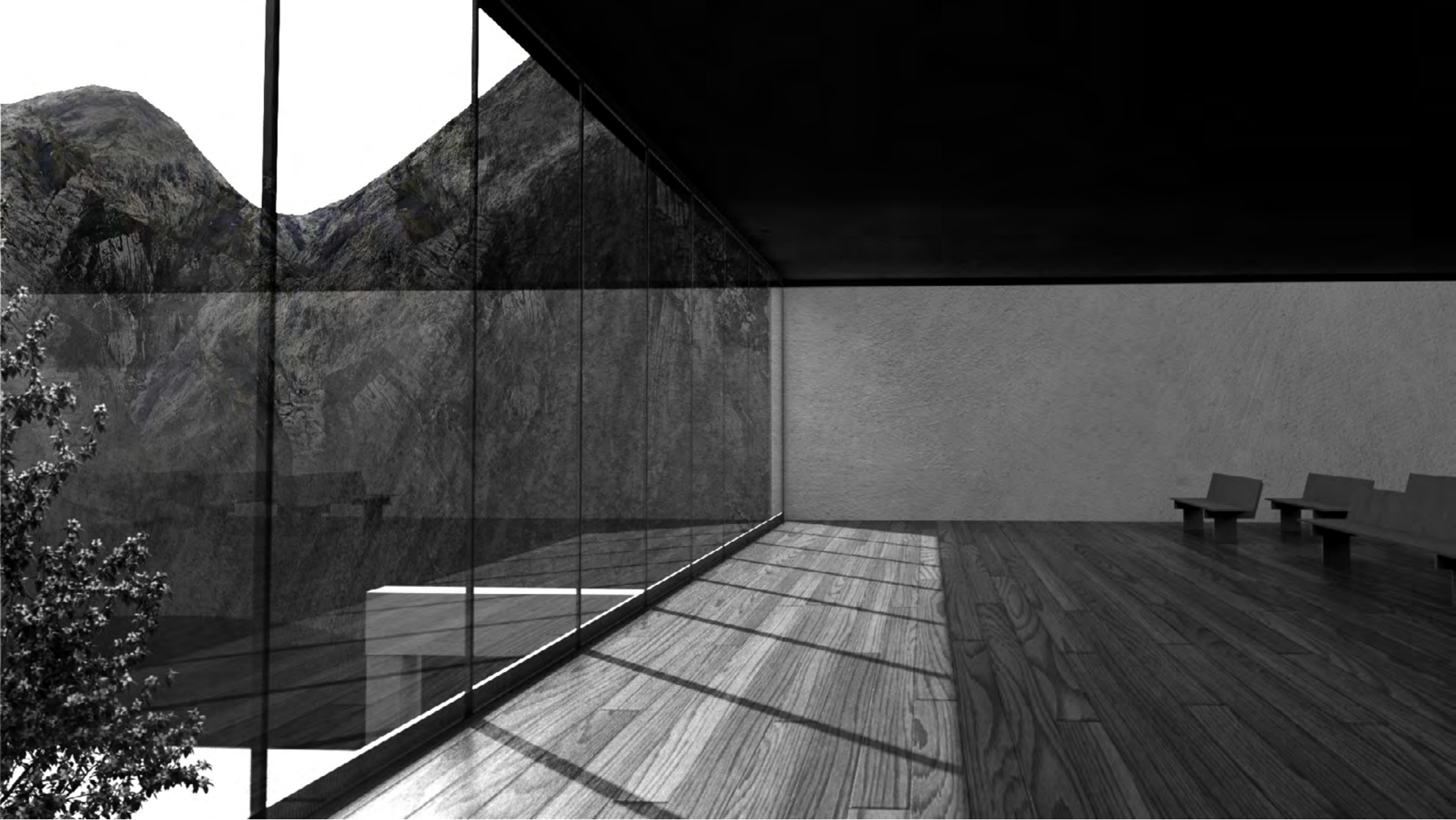
Συγκέντρωση
Χώρος Εστίασης

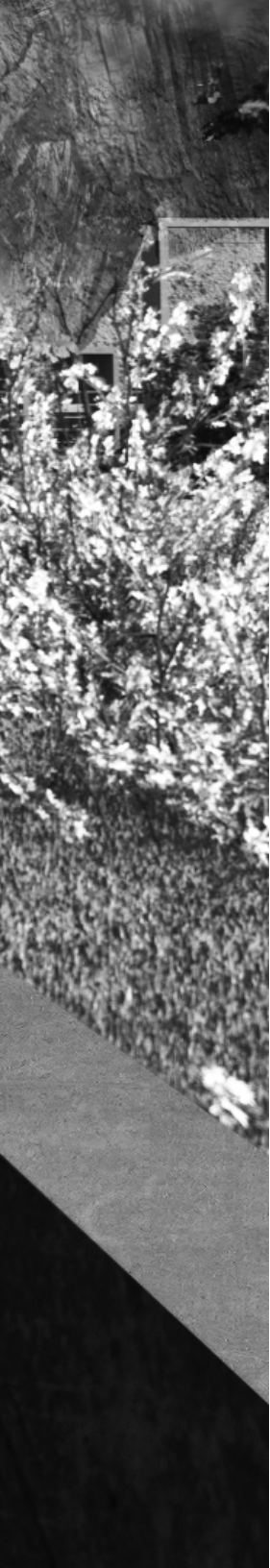

Αποχαιρετισμός | Τελετή

Πορεία προς το πάρκο ενθύμησης

